

EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilimdalı

**ŞEMSETTİN SAMİ'NİN “KÂMÛS-I FANSEVÎ”SİNDEKİ EDEBİ
TERİMLER ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

92569

Seyfettin TUNÇ
(Tezi Hazırlayan)

DANIŞMANI: Doç.Dr.Rıza FİLİZOK

İZMİR-1999

EGE YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ÖNSÖZ

Sözlük çalışmaları, gramer çalışmalarıyla birlikte bir dilin en önemli iki ayağını oluşturur. Bir milletin dil ve edebiyatı, bu iki temel üzerinde ayakta durur, sağlamlığını muhafaza eder ve geleceğe taşınır. Bunun için de bu konuda yapılan çalışmalar büyük önem taşımaktadır.

Terminoloji meselesi, dil ve edebiyat dünyamızın önemli meselelerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalara rağmen bu mesele henüz hallolunmaktan uzaktır.

“Terimler kullanan ile işiten veya okuyan arasındaki ortak anlayış derecesinde işe yarar. Bu iki taraflı anlayış bunların ne demek olduğunu, neler anlattığının iki tarafça da bilinmesiyle meydana çıkar; bunların bir sözlükte toplanması da bu işi bir dereceye kadar kolaylaştırır”¹

Yüzyıllar boyunca İslâm kültürü dairesinde yer almamızdan dolayı, diğer alanlarda olduğu gibi edebiyat kültürü alanında da yoğun bir Arap ve Fars etkisi altında kalınmıştır. Gerek Arapça’ nın kutsal bir dil - Kur’ân dili - olarak algılanması, gerekse bilim dili olarak kabul edilmesi sebebiyle yüzyıllarca, dil ve edebiyatla ilgili çalışmaların hemen hemen tümü Arap dilinde yapılmıştır.

Aynı Kültür dairesinde bulunulduğu için dil ve edebiyat alanında ortak türler, konular, eserler ortaya konulmuş; buna bağlı olarak da ortak terimler teşekkül etmiştir.

¹ Öztün, Mustafa Nihat, Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü, İstanbul 1954, s.X.

Bu ortak kültür dairesi içerisinde dil ve edebiyat alanında büyük ve temel farklılıklar yoktu. Tanzimat dönemiyle birlikte Orta-Doğu İslâm medeniyeti dairesinden Batı medeniyeti dairesine geçmeye başlamamızla birlikte farklılıklardan kaynaklanan bir çatışma ortaya çıkmıştır. Bu çatışma, dışa ve içe dönük olmak üzere iki yönlü olmuştur. Kültür dünyamızdaki -özellikle dil ve edebiyat alanında - çatışmalar gazete, tiyatro, roman gibi o dönem için yeni sayılan edebî türlerden ziyade, nazım ve dil üzerinde olmuştur. Bunun nedeni de “eskiye bağlı olanların, edebiyatı yalnız nazım türü olarak görmeleridir.”²

Klasik edebiyat kültürümüzde terminoloji meselesi, genellikle belâgat çalışmaları içerisinde yer almıştır. Ondokuzuncu yüz yılın ortalarına kadar yapılan belâgat çalışmaları Arapça klasik belâgat kitaplarının birer adaptasyonu niteliğindedir.

Yüzyıllar süren klasik retorik çalışmaları, özellikle 19.yy. sonlarıyla 20.yy’ın başlarında yapılan çalışmalarla yön değiştirmeye başlamıştır.

19. yy’ın yarısından itibaren belâgat çalışmaları eski ve yeni olmak üzere iki koldan devam eder. Süleyman Paşa, “Mebânî’l-İnşa” adlı eseriyle Batı retoriğine yönelirken; Cevdet Paşa, “Belâgat-ı Osmaniye” adlı eseriyle eskiyi devam ettirir. Modern belâgat çalışmaları Münif Paşa, Recâizâde Mahmut Ekrem, Menemenlizâde Mehmet Tahir, Mehmet Celâl gibi şahsiyetlerle yoluna devam eder ve Süleyman Fehmi, “Edebiyat” adlı kitabıyla “Recâizâde’nin getirdiği yenilikleri daha da ileri götürür ve bu alanda yeni bir devrin başlangıcı olur.”³

Bu dönemde belâgatle ilgili pek çok eser verilmesine rağmen, sözlük çalışmaları için Ahmet Vefik Paşa’nın “Lehçe-i Osmânî” si hariç tutulursa aynı şey söylenemez. Gazetecilik, roman, tiyatro ve mecmuacılık gibi pek çok tür ve alanda eserler veren; çok yönlü ve çok verimli bir şahsiyet olan Şemsettin Sami, büyük bir ihtiyacı hissettiren bu

²Özün, Mustafa Nihat, a.g.e., s. vii.

³İslâm ansiklopedisi, “Belâgat” maddesi, c.4, s. 386.

alana el atmış, bu alanda yirmi yıldan fazla bir zaman çalışmış ve bu ihtiyaca büyük oranda cevap vermiştir. Denilebilir ki “Şemsettin Sami, bu dönemde lugat işini neredeyse tek başına üzerine almıştır”⁴

1882-1883 yılları arasında formalar halinde neşredilen ve Şemsettin Sami’nin ilk lugat çalışması olan “Kâmûs-ı Fransevî” adlı eseri, “Kendinden önceki Fransızca’dan Türkçe’ye lugatlerinin istisnasız hepsinden üstündür.”⁵

“Kâmûs-ı Fransevî”, çalışmamızın konusu olan dil ve edebiyat kültürüyle alâkalı terimleri ihtiva etmesinden başka, Türk dili için hayatî önem taşıyan sözlüklerin - özellikle “Kâmûs-ı Türkî” nin - hazırlanıp kültür dünyamıza sunulmasına da önayak olmuştur.

Belâgat çalışmalarında olduğu gibi, genel sözlük çalışmaları da terminolojiyi kendi içinde barındırır. İşte bu çalışmamız, “Kâmûs-ı Fransevî” nin kendi içinde barındırdığı terminoloji üzerinedir.

Böyle bir çalışma yapmakla, bu konuda araştırma yapan kimselere yardımcı olabilecek bir kaynak sunmayı ve bu meseleye biraz olsun katkıda bulunmayı amaçladık. Bu çalışmanın yapılmasında, konunun seçilmesinden bitirilmesine kadar bana rehberlik eden hocam sayın Doç. Dr. Rıza Filizok’ a teşekkürlerimi sunarım.

Seyfettin TUNÇ

Bornova 1999

⁴ Akün, Ö.Faruk, Temel Türkçe Sözlük, “Hayatı, Hizmetleri ve Eserleri ile Şemseddin Sami”, c.1, s. xiv.

⁵ A.g.e., c.1, s.14.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	II
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
FRANSIZCA-OSMANLICA.....	1
İKİNCİ BÖLÜM.....	70
OSMANLICA-FRANSIZCA.....	70
BİBLİYOGRAFYA.....	116

BİRİNCİ BÖLÜM

FRANSIZCA - OSMANLICA

A

Abluer: Bir el yazısını okunur bir hale koymak için eczâ ile yıkamak.

Abondant, e: Fasîh, selîs, talakatlı.

Abouchement: Mülâkât, müzâkere.

Abrégé: Muhtasar, mücezz, mücmel, hülâsa.

Abréviation: Li-eclî'l-ihisâr bir kelimenin bazı harflerini hazf edip bir-iki harf ile iktifâ ediş. Bir kelimeye delâlet eden bir veya bir-iki harf.

Absoute: Mâbedde umûmun affı için icrâ olunan duâ ve âyin, hülle.

Abstractife, ive: Tecrîdî, tefrîkî. (Ma'nevî ve mevhûm) şeylere müteâllik.

Abstraction: Bir şeyin evsâfını ayrı ayrı mu'âyene ve tahkîk, tecrîd. Sûretten gayrı, rûh, ma'nâ. Manevîyât, evhâm ve hayâlât. (Dalgınlık, zihin meşgûliyeti).

Abstrait, e: Manevî, mevhûm, hayalî. Dalgın, müstağrak..

Abstrus, e: Muğlak, muammâ gibi anlaşılmayan.

Absurde: Münâsebetsiz, manâsız, ayıb. Manâsız ve abes şey.

Académie: Eflatun'un şakirdânına ders verdiği meydanın ismi. Eflatun'un mezheb-i felsefîyesi. Meclis-i maarif, encümen-i dâniş.

Accent: Sedâ ve savtın imâlesi. Havâ, makâm. Şive-i lisân. Medd işâreti.

Accentuation: Medd işâretlerinin sûret-i vaz' ve isti'mâli. Kelimenin bazı hecelerini çekerek telaffuz ile ifâde-i merâm.

Accentuer: Hurûf-ı savtîyenin üzerine medd işâreti vaz' etmek. Kelimelerin bazı harflerini temdid ederek söze başka bir renk ve mana vermek.

Accord: Muvâzene, itidâl. Ahenk, çalgı düzeni. (sarf.) Mutâbakat.

Accourcir: (sarf.) Memdûd bir heceyi maksûr etmek.

Accusatif: Mef'ûlün bih, mensûb.

Acoustique: Fenn-i sem'. Hikmet-i tabi'îyenin sem' bahsi. Mebhas-ı sem'. (sarf.) Sem'î.

Acrostiche: Her mısra'nın ilk harf-ı memdûhun isminin bir harfinden ibâret olunan kasîde.

Acte: İş, hareket, amel, fiil. Emr, madde. Alamet. İ'lâm, hüccet. Tiyatro oyununun faslı.

Acteur, trice: Tiyatro oyuncusu. Fâil, zî-medhâl.

Actif, ive: Fa'âl, çalışan, gayyûr. Müessir, te'sirli. Fiilî, bi'l-fiil olan. İşlek. (sarf.)

Müte'addî, ma'lûm.

Action: Fiil, hareket, iş, amel. Eser, te'sir. İcrâ, fiiliyât. Ameliyât. Kuvvet, germî. Küçük muhârebe. Müsâdeme. Maksad, mebnî-'aleyh, esâs. Tavır, hareket. Da'vâ, ikâme-i da'vâ. Hisse, sahm.

Actionner: İkâme-i da'vâ etmek. Da'vâya girişmek. Tahrîk etmek. Tahrîk olunmak.

Activant, e: Tahrîk eden.

Propriétés Activant: Havâss-ı mahreke, kuvvâ-yı mahreke.

Activé, e: Tahrîk olunmuş, tasri' edilmiş.

Activement: Sûratli ve hareketli bir sûrette. (sarf.) Fiilin müte'âddî ve ma'lûm olarak isti'mâli ile.

Activité: Faaliyet, gayret. Germî. Te'sir.

Actualité: Hâl-i hâzır.

Actuel, le: Şimdiki, hâzır. Fiilî. Bi'l-fiil olan.

Acuité: Ses inceliği.

Adage: Mesel, darb-ı mesel

Adaptation: Takma, koyma. Geçirme. Uydurma. Tatbîk.

Addition: Zamm, ilâve, ilhâk, katma. Kitâb ilâvesi, zeyl. Hâşiye.

Additionel, le: İlâve olunmuş, munzamm.

Additionner: Katmak, ilâve etmek. Hesâb etmek, cem' etmek. Cem' olunmak.

Adjectif, ive: (sarf) Sıfat, vâsf, na't. Sıfata müte'âllik, vâsfî.

Adjectivement: Sıfat olarak, sıfat makâmında kullanılarak.

Adjoint: (sarf) Münâdi ve esvât gibi cümlelerin eczâsından olmayan kelimât.

Adverbe: (sarf) Zarf, hâl, edât, harf-ı ma'nâ.

Adverbe de lieu: Zarf-ı mekân.

Adverbe de temps: Zarf-ı zamân.

Adverbial, e: Zarf yahût hâl veyâ harf-ı ma'nâ gibi kullanılan (kelîme).

Adverbialement: Zarf gibi, hâl gibi, harf-ı ma'nâ gibi kullanılarak.

Adverbialité: Kelîmenin zarf veyâ hâl olması.

Adversatif, ive: (sarf.) İstisnâî.

Alcaique: Yunan ve Latin eş'ârının bir nev'i.

Agglutinant, e: Tasrifâtı kelimelerin telâsukundan ibaret (lisân), telâsukî.

Agglutination: (İlmü'l-lisânda) Tasrifâtı kelimât-ı muhtelifenin tetabuundan ibaret olan lisânların hâli, telâsuk.

Agglutiné, e: Telâsukla hâsıl olmuş (kelime).

Accent aigu, é: Hurûf-ı savtiyeden *e* harfinin üzerine konan (*é*) işâreti.

Album: Eş'âr vesâire mecmû'ası. Resim mecmû'ası, albüm.

Allegorié: Remz, kinâye. Tasavvûf, tarîkiyle söylenilen söz, mecâz. Tasavvûf kitâbı.

Allegorique: Mecâzî, kinâyî, tasavvûf.

Allegoriquement: Mecâzen, remz olarak, tasavvûf tarîkiyle.

Allegorisme: Mecâzî sözleri ve tasavvûf kitâblarını hall ve tefsîr eden fen.

Allision: Kinâye, imâ.

Allitération: Seci-i tât.

Alma'nâch: (Ar. El-Münkih) Takvîm. Salnâme.

Alphabet: Hurûf-ı hecâ'. Elifbâ cüz'ü. Bir ilim ve fennin mebdî ve medhalî. **Altaique:** Türkistan'ın (Altın Dağ)'ından münteşir nesle mensub, Tûrânî.

Amplification: Tafsîl, teşrih. İtnâb. Mübâlağa. Mugâlata. Bir mekteb şâkirdinin kendisine teklîf olunan bir madde hakkında izâhât veren nutku.

Amphithéâtre: Tiyatro veya canbâz oyunlarını seyretmeye mahsûs vâsi ve dairevî bir mahal ki etrafı seyircilerin oturmasına mahsûs ve arkadakilerin daima öndekilerden yüksek merdiven şeklinde sıralarla muhât idi. Tiyatronun sahneye karşı ve seyircilere mahsûs olan nısf-ı daire şeklindeki mahall-ı malûmu.

Ana: Nevâdir ve letâif mecmû'ası.

Anachronisme: Bir vak'anın tarih-i vuku'undan evvel ve eski addolunmasından ibâret hatâ, tarih yanlışlığı. Bir âdet veyâ fikir ve ma'lûmâtın tarih-i keşf ve zuhûrundan eski vak'â sırasında zikri.

Anacoluthie: (nahiv) Cümle-i mevsûlanın merbût bulunduğu ismin karîne ile anlaşılabilir hazfi. Bir cümlenin üstü başka sûrette başlayıp, altının başka tertîbte bulunması.

Anacréontique: Yunan-ı kadîm şâ'ir-i meşhûrun (Anacreon) gazeliyâtı tarzında olan (eş'âr). Latif, selîs (şi'ir).

Anagogie: Hâlet-i vecd, istiğrâk. Kütüb-ı semâvîyenin mutasavvıfâne tefsîri. Ma'nâ-yı bâtinî.

Anagramme: Bir kelîmenin hurûfunu takdîm ve te'hîr ile diğerk bir kelîme teşkîli, kalb.

Analectes: Bir yâhut bir kaç muharririn âsâr-ı muntahabesi.

Analogie: Münâsebet, tenâsüb, kıyâs. Nisbet. Müşâbehet. (sarf) Kurb-ü mahreç.

Analogue: Mütenâsib, müşâbih, mikyâs.

Analyse: Hall, fasl. Şerh, tafsîl. Me'âl. Mefhûm. Hülâsâ-yı mefâd.

Analogique: Kelâmın kaziyelere taksîmi.

Analyse grammaticale: Kelimelerin tefrîk ve tasrîfi, i'râb. Hall. Tahlîl. Kaziyelerden netîce çıkarış, intâc.

Analyser: Hall ve fasl etmek. Tahlîl etmek. Tedkîk etmek. şerh ve tafsîl etmek. Hall ve fasl olunmak.

Analyseur: Hall ve fasl veyâ şerh ve tafsîl eden adam, hallâl, şârih.

Analyste: Mesâil-i ri'yâziye hall ve faslında mâhir adam, keşşâf, hallâl.

Analytique: Hallî, tahlîlî.

Anapeste: Yunan-ı kadîm ve Latin eş'ârında mısra'ın iki hafif ile bir sakîl heceden mürekkeb cüz'ü.

Anapestique: Mısra'ları iki hafif ve bir sakîl heceden 'ibâret eczâdan mürekkeb (Yunan ve Latin eş'ârı).

Anaphore: Bir kelîmenin, birbirini takîb eden kelâmın başında tekerrürü.

Anecdote: İntişâr etmeyip gizli kalmış vak'a-yı tarîhiye. Hikâye, kıssa, nâdire, fikra.

Anecdotier, ere: Kıssahûvân, fikracı.

Animation: Canlanma, kesb-i hayât. Gayret, germî, hareket.

Annales: Ahvâl ve vukû'atın sene be sene mukayyed ve muharrer bulunduğu tarîh, vakâyi'. Ulûm ve fûnûnun seneden seneye olan ahvâl ve terakkiyatını câmi' mecmû'a.

Annotation: Bir metnin izâhı için kenârına yâhut altına hâşiyeler tahrîri.

Annuaire: Sâlnâme, takvîm-i sâl.

Anomal, e: (sarf.) Kâ'ideye muhâlif, gayr-ı muttarid, şazz, gayr-ı kıyâsî.

Anonyme: İsimsiz, ismi meçhûl. Sâhibinin ismi belli olmayan. İmzâsız.

Antanaclose: Bir kelâmda kelîmenin muhtelif ma'nâlarla tekerrürü, cinâs.

Antécédent: (nahiv.) Muracc'un ileyh. Mevsûlun ileyh.

Anntépénultieme: Bir kelîmenin âhirinden itibaren üçüncü hecesi.

Anthologie: Şu'âra âsâr-ı muntahabesini hâvî mecmû'a, güldeste-i şû'âra.

Antipoetique: Şi'ir ve şâ'iriyete karşı olan.

Antique: Pek eski, atîk, kadîm, köhne. Ümem ve ezmine-i kadîmeye müte'âllik. Eski üsûl üzre, eski tarzda. Ezmine-i atîkadan kalma mesnû'atın mecmû'u, âsâr-ı atîka.

Antiquite: Eskillik, kadîmiyet, kadem. Eski zamânlar, ezmine-i kadîme. Eski zaman adamları. Asâr-ı atîka.

Antistrophe: (sarf.) Kelimelerin takdîm ve te'hîri.

Antithese: Cem'ül 'iddidâd.

Antonomase: Bir ism-i hassın ism-i 'amm yerine ve bir ism-i 'ammın 'alem yerine kullanılması.

Aoriste: (sarf.) Gayr-ı muayyen, mübhem.

Aparté: Tiyatro oyuncusunun kendi kendine söylediği söz.

Aphérèse: Kelîme evvelinden bir harf veyâ hece hazfî.

Aphorisme: Darb-ı mesel, kelâm-ı mücezz, kelâm-ı kibâr, meşhûr söz.

Apocaluptique: Muğlâk ve mu'ammâ gibi olan ('ibâre ve kelâm).

Apocope: Kelîmenin âhîrinden harf veyâ hurûf hazfî.

Apocopé, e: Ahîrinden bir veyâ ziyâde harf hazfolunmuş (kelîme)

Apologie: Müdâfa'anâme, reddîye.

Apologue: Ahlâka müte'âllik bir hakikat tasvîr eden mesel ve hikâye.

Apophtegme: Bir meşhûr ve büyük adamın darb-ı mesel kabilinden olan kelâmı, kelâm-ı kibâr.

Apostille: Hâmiş, derkenâr, zeyl.

Apostrophe: Esnâ-yı nutukta hâzır yahût gâib bir şahsa veyâ maddeye tevcîh-i kelâm.

(sarf) İbâre arasında kelîmelerin âhîrinden hazf olunan harekelerin yerine vaz' olunan (' işâreti.

Appellatif, ive nom: (sarf) İsm-i cins, ism-i 'amm.

Appellation: Tesmiye, isim. Hurûf-ı hecanın okunması.

Appendice: İlâve, zeyle, tetimme, lâhika, zemîme. Far'.

Appositif, ive: (sarf) İlâve-yi hurûfla hâsıl olan.

Apposition: (sarf) Kelîmeye harf ilâvesi. Bir ismin sıfat yerine kullanılmasıyla diğerk bir isme na't olması.

Arabesque: Arabların tarz ve usûlünde olan (nakış, mi'mârlık vesâire). Fenn-i mi'mârinin Arablardan ma'hûz bazı oyma ve nakışlar. Yine Arablardan ma'hûz girift yapraklar ve dallar sûretinden ibâret şekil ve sûret.

Archaïque: Tarz-ı kadîm üzre olan.

Archaisme: Eski usûl, inşâ ve kitâbetinin tarz-ı kadîmi.

Archétype: Nümûne, müştak. Esâs, asıl.

Argument: Delîl, bürhân. Hülâsa, mazmûn.

Arrangement: Tertîb, nizam. Tesviye, hâll ve fasl. Uyuşma, muvâfakat.

Art: San'at, hîrfet. Fen, ilim. Hüner, ma'rîfet. Usûl, tarz.

Article: Madde, bend. Bahis, mebhâs. Mâkâle, fıkra. Eşyâ, mevâdd. Dakîka, an, lahza. (sarf) Harf-ı ta'rîf.

Artiste: Sanâyi'-i nefisenin biriyle meşgûl adam, ehl-i hüner, hünermend. Tiyatrocu, tiyatro oyuncusu. Muğnî, muğniye.

Asclepiade: Yunan ve Latin lisânlarında bir nevi' beyit.

Aspect: Bir şeyin görünen ciheti, münzer, manzara, sûret. Görünüş, nazar. Sûret-i zâhire. Münâzara.

Aspiration: (sarf.) Hurûf-ı hulkun boğazdan telaffuzu.

Assimilation: (sarf.) Kalb.

Assimilé, e: (sarf.) Kalb olunmuş (harf).

Assonance: Kâfiyelerin tamamiyle tevâfuk etmemesi.

Assonant, e: Tamamiyle mutâbık olmayıp yalnız bir dereceye kadar benzeyen (kâfiye).

Atticisme: Yunan-ı kadîmin Atina'ya mülhak (Atîka) eyâleti ahâlisine mahsûs veyâhût onlara şâyân zerâfet ve fesâhat.

Atticiste: Yunan-ı kadîmin Atîka ve Atina muharrirlerini taklîde çalışan muharrir.

Attique: Eski Atinalıların tavır ve usûl ve âdâtına mensûb veya müşâbih olan. Fesîh.

Attributif, ive verbes: (sarf.) Ef'âl-ı tâmmc.

Augment: (sarf.) Bir kelîmeye ilhâk veyâ idhâl olunan hece.

Augmentatif, ive: (sarf.) Mübâlağa beyân eden (kelime veya edât). İsm-i mübâlağa.

Authentique: Asıl, nüsha-yı asliye. Sahîh, mevsûk, muhakkak. Resmî.

Autobiographie: Sâhibi tarafından yazılmış tercüme-i hâl.

Autographe: Muharririn hatt-ı destiyle yazılmış. Muharririn hatt-ı destiyle yazılmış kitap.

Autographie: Bir hattı, kâğıttan taşın üzerine naklederek tab' ile nüshalarını teksîr ediş, istinsâh. Muelliflerin hatt-ı destiyle yazılmış kitâblar hakkındaki ma'lûmat.

Auxiliaire verbe: (sarf.) Fiil-i i'âne, siyâg-ı mürekkebenin teşkîline yarayan fi'el. Fiil-i i'âne

Avant-scène: Tiyatro sahnesinin, yâni oyuncuların oynadıkları mahâllin ön tarafı. Tiyatro oyununun oynanılan vukû'âtından evvel farz olunan vukû'âtı.

Axiom: Bedâheten ma'lûm olan hakîkât. Bir fennîn kavâ'id-i esâsiyesi.

B

Badinage: Latîfe, mizâh. Hezeliyât. Bir ibârenin içindeki nükte ve cinaslar.

Baliverne: Faidesiz söz, hezeyân, terehât.

Ballade: Fransızca'da eski bir nevi' nakarâtlı şi'ir. Masal kabilinden manzûme.

Ballet: Bir vak'a-yı sahîhayı yâhût mevhûmu tasvîr ve taklîd eden raks. Rakslarla karışık olarak icrâ olunan tiyatro oyunu.

Baragouin: Bozulmuş ve anlaşılmaz galat söz. Meçhûl lisân-ı ecnebî.

Baragouiné, e: Galat ve anlaşılmaz sûrettesöylenen (lisân).

Baragouinage: Yanlış ve anlaşılmaz bir lisân söyleyiş.

Barbarisme: Bir lisânın kavâ'idine muhâlif terkîb-i kelâm. Elfâz-ı garîbe ve gayr-ı ma'nûsa isti'mâli, galat, galat-ı meşhûr.

Baroque: Gayr-ı muntazam, biçimsiz, tuhaf, garîb..

Base: Temel, esâs, bünyâd, asıl, esâs, usûl. Kâ'ide.

Battologie: Kelâmda tekerrür, itnâb.

Battoloque: Bir ifâdeyi muhtelif ta'bîrlerle tekrâr ederek sözü uzatan adam, mutnib.

Beaux Arts: Sanâyi'-i nefise (yâni resim, nakış, mi'mârlık, mûsikî).

Bible: Kîtâb-ı mukaddes. Tevrat ve İncil.

Bibliographie: Esâmi-i kütûb.

Bibliomancie: Kitâbla tefe''ül.

Bibliomane: Kütûb-u nâdire cem'i merâkı. Kitâb budalâlığı.

Bibliophile: Kitâbları çok seven, kitâpperest.

Bibliothénaire: Hâfiz-ı kütûb, kitâpçıbaşı.

Bibliothèque: Kütüphâne, dârü'l-kütûb. Kitâb dolâbı. Bir yere cem' olunmuş kitâblar. Ayaklı kütüphâne, allâme.

Biblique: Kütûb-u mukaddeseye müte'âllik yâhût müşâbih.

Biffage: Hazf, hazf için çekilen çizgi.

Bilingue: İki lisân üzre olan.

Bilitére: İki harften mürekkeb, iki harfli.

Biparti, e: İki kadiyeden mürekkebe kelâm.

Bouffon: Tiyatronun müdhik şahsı.

Bouquiner: Eski kitâblar aramak.

Bouquinerie: Eski kitâblar mecmû'u. Eski kitâblar ticâreti

Boursouflé, e: Tumturaklı ibâre. Tumturak-ı elfâz.

Brévit : (sarf.) Bir harf-ı sedâ veya hecenin yavaş ve az telaff z olunması.

Brochure: Kitâbların eczâsını toplayıp dikme. Ciltsiz ve kâğıt kaplı ufak kitâb, risâle.

Brouillon: Müsvedde. Müsvedde kağıdı. El defteri.

Buccal, e: (sarf.) Dudakla telaff z olunan (harf), harf-ı şaffe.

Bucolique:  ob nlara yâhût  ob nli a müte' llik Ői'ir vesâire.  ob nların ömür ve ahvâline d ir nazmı eŐ r eden Ő 'ir.  ob n eŐ r . Değersiz Şeyler mecmuası.

Bulletin: İntih b pus las . Lâyiha. Jurnal. İ'lan resmi. Kav n n ve nizâmât mecmû'as .

C

Cabale: İsr ill lerde Tevr 'ın ma'nâ-yı b t n  ile tefsîri.

Cabotin, e: Seyy r tiyatro oyuncusu. Ad  ve mah retsiz tiyatro oyuncusu.

Cabotinage: Seyy r tiyatro oyunculuğu.

Cacographie: İml siz yazı. Ő kird n tarafından tashîh olunmak üzere kasden iml siz basılmış kitâb.

Cacologie: N b mah l ve yanlış vaz'olunmuş kel melerle tertîb olunmuş kitâb.

Cacophonie: (sarf) Tenâfur-ı hurûf. (m s: Tenâfur-ı esvât).

Cadastrale: Tahrîr-i iml ya müte' llik.

Cadence: (Ői'irde) vezin. (Nes rde) selâset. (m s.) Ahenk, usûl.

Cadrat: Harflerin arasına konulan ve iki-üç harf yerini tutan boş kurşunu, kadratin.

Cadratin: İki harf kalınlığında küçük kadrat.

Calembour: Cinâs, tecnîs, mazmûn.

Calligraphie: Hüsn-ü hat, hattatlık.

Cantate: Bestlenmek üzere tertîb olunmuş nazım. Bir nazma mahsûs musikî, beste.

Cantique: İlâhî, zenzeme, temcîd.

- **des cantique:** Hz. Süleyman'ın gazeliyât-ı sûfiyânesi.

Cantonade: Tiyatroda tasvîr olunan ve teccessüm ettirilen mahâllerin ötesinde farz olunan mahâl.

- **a' la cantonade:** Sahnede mevcûd olmayıp ötede vücûdu farz olunan birine söylemek.

Caractère: Hat, yazı, harf, rakam. Nişân, alâmet. Dökme hurûfât. Hasse, tabiat. Sıfat, ünvân. Sûret, hâl, tavır. Meslek.

Bir sığanın alâmet ve edât-ı mahsûsası.

Caractérisant, e: Tavsîf ve tefrîk ve temeyyüz eden; alâmet-i fârîka ve mümeyyize yerini tutan.

Caractéristique: Mümeyyiz, fârîk.

Carastéristique signe: Alâmet-i fârîka, alâmet-i mümeyyize.

Carastéristique lettre: Edât.

Caricature: Eğlence veyâ istihzâ için yapılan tuhaf resim. Fenâ ve kaba resim.

Caricaturer: Bir şahıs ve şeyi veyâ vukû'âtı istihzâ ve eğlence için tuhaf bir sûretle tasvîr etmek.

Cartonné, e: Sâde mukavva ile ve meşinsiz ciltlenmiş (kitap).

Cas: (sarf.) Fiil sıgası. Ahvâl-ı ismin her biri, i'râb.

Catachrèse: İsti'âre.

Catalogue: Defter, defter-i esâmî', fihrist.

Catégorie: Tabaka, sınıf. Kısım, takım. Cins, nevi’.

Catharsie: Firağ, tenkiye.

Causatif, ive: (sarf) Sebeb ve illet beyân eden edât.

Centon: Şi’ir müntehabâtı, eş’ar-ı müntehabâ mecmû’ası. Öteden beriden toplanmış münderecândan ibâret te’lif.

Césure: Yunan-ı kadîm ve Latin eş’ârında bir mısra’ın birinci kısmından ikinci kısmına bir harf geçmesi. (Fransız eş’ârında) bir mısra’ın dördüncü veyâ altıncı hecesinden sonraki hâlet-i vakf.

Chaconne: Vaktiyle operaya hitâm veren bir nevi raks ve onunla çalınan havâ.

Chammeré, e style: Tumturaklı ve elfaz-ı garibeye boğulmuş ibâre.

Chansonneur: Şarkılarla hicvetmek.

Chansonnier, ere: Şarkı mecmû’ası.

Chant: Nağme, âhenk, terennüm. Şarkı, türkû. Şîve. Manzûme faslı. Nazm, eş’âr.

Chantonné, e: Nîm sedâ ile terennüm olunan şarkı vesâire.

Chantre: Mâbedde mezâmiri yüksek sesle okuyan adam. Kahramânın ahvâl ve vakâyi’ini nazma çeken şâ’ir.

Chapitre: Bâb, fasıl, mebhâs. Büyük kilise ve ma’nâstır rûhanilerinin meclisi. Meclis, cemiyet, encümen.

Charabia: Fransa’nın (Ourunya) eyâletinde söylenilen galat lisân. Ale’l- itlâk galat ve anlaşılmaz lisân.

Chasse: Bir sahîfeye sığdırılan fazla satırlar.

Châtié, e: Tekdîr ve mücâzâta dûçâr. Fasih, kâ’ide-i lisâna mutâbık, düzgün ibâre.

Cheville: Mahda kâfiye veyâ seci’ için îrad olunmuş fazla kelîme, haşv.

Chimérique: Evhâm ve hayâlât ve kuruntuya müte’âllik, esâssız, mevhûm. Evhâm ve hayâlâta tabi, kuruntucu.

Chirologie: Parmaklarla işâret ederek ifhâm-ı merâm fennî. Tekellüm-ü bi’l-yed.

ChÆur: (Eski fâci’alarda) raks ederek beyitler ve şarkılar söyleyen oyuncular zümresi.

Chorége: Eski Yunanilerde tiyatro müdürü. Tiyatroda raks edenlerin başı.

Chorégraphie: Rakslar tertîbi. Raks usûlü.

Choriambe: İki sakîl arasında iki hafîften ibâret mısra-ı cüz'î.

Chose: (sarf.) Gayr-ı zî-rûh, şey.

Chrestomathie: Asâr-ı muntâhabe mecmû'âsı.

Chrie: Bir kelîme veyâ madde hakkında şâkirdândan istenilen tafsîlât.

Chromolithographie: Taş basmasıyle elvânlı şeyler tab'ı. Renkli taş basması.

Chronique: Zaman itibâriyle yâni her devir ve asrı bir fasl-ı mahsûsada olarak yazılmış tarih. Vakâyi'.

Chronogramme: Hurûf-ı ebcediyesinde bir vak'anın tarihi çıkan mısra' veyâ ibâre. Tarih.

Chronologie: Vakâyi'-i tarihîyenin, vukû'ları zamanı itibâriyle tasnîfi.

Chute: (Şi'irde) makta'.

Chuter: (Tiyatro oyunları hakkında) makbûle geçmemek.

Ciceronien, ne: Latin hâtib-i meşhûru Cicero'nun usûl ve fesâhatine mutâbık ve müşâbih olan.

Circonflexe: Medd işâretine (^) ve bu işâreti hâmil olan harf-ı sedâya itlâk olunur.

Circonflexe accent: Medd işâreti (^).

Circonlocution: Sözü dolaştırarak uzatma, itnâb.

Circonstanciel, le: (nahiv.) Cümlelerin mütemmimâtından olan hâl ve zarf vesaire.

Classe: Sınıf, sıra. Mertebe, rütbe.

Classification: Sınıflara taksîm, bir şeyin sınıf itibariyle taksîm ve tanzîmi.

Classique: Mekteb sınıflarına müte'âllik. Edebiyâtta dersle okunan ve nümûne ittihâz olunan (kitâb). Böyle kitâblar sâhibi olan (muharrir). Edebiyât-ı atîka tarzında olan (edebiyât). Eskiden beri müsta'mel olan. Edebiyâtta usûl-ü kadîme tarafdârı. (Zıddı: Romantique)

Codex: Edviyenin terkîb ve imâlî ta'rîfatını câmi' kitâb, düstûr-u edviye.

Cohérent, e: Bitişik, mültasık. Rabıtlı kelâm.

Colisée: Roma'nın eski bir tiyatrosu. (Ale'l-itlâk) eski tiyatro.

Collectif, ive nom: (sarf) Müfred olduğu hâlde cem' ma'nâsını ifâde eden isim. İsm-i cins. Tahrirat-ı müstereke.

Collection: Bir cinsten şeyler cem'i, mecmu', takım.

Colloque: Mükâleme, müzâkere. Mükâleme sûretinde te'lif.

Comédie: Gülünç ve eğlenceli tiyatro oyunu, mudhaka. Mudhakalar icrâsına mahsûs tiyatro. Ale'l-itlâk tiyatro. Mudhaka icrâ eden tiyatrocular takımı. Mudhakalar tertîb ve tahrîri.

Comique: Mudhakaya müte'âllik. Tiyatronun mudhaka nev'i, mudhakat. Mudhakalar yazan muharrîr, mudhakanüvis. Tiyatro oyununun müdhik şahsını taklit eden oyuncu, muddahik. Mukallid, soytanı.

Comma: Nuktateyn işâreti (:) (Sarf-ı Yunanî'de) fâsıla, virgöl (,). Kısa fâsıla.

Commentaire: Şerh, tefsîr. Ma'nâ. Bir söze bed-havâhâne veyâ müstehziyâne verilen ma'nâlar. Bir adamın başlıca kendi ahvâlini câmi' olarak yazdığı vakâyi'; sergüzeşt.

Commun, e nom: (sarf.) İsm-i 'amm.

Comparaison: Mukâyese, kıyâs. Nisbet, müşâbehet. Teşbîh. (sarf) Sıfatla ism-i tafdîl ve mübâlağa beynindeki nisbet.

Comparatif, ive: (sarf) Kıyâs ve tatbîke müte'allik, mukâyeseyi hâvî, tatbîkî.

Comparatif, ive adjectif: (sarf.) İsm-i tafdîl.

Comparsé: Tiyatroda yalnız, görünüp söz söylemeyen oyuncu.

Compendium: Muhtâsâr kitâb, mücezz.

Compelatif, ive: (sarf) Hitâba delâlet eden, hitâbî.

Compelatif, ive particule: (sarf) Edât-ı hitâb, harf-ı nidâ.

Compélatif, ive: (sarf.) Mütemmim.

Compélatif, ive mots: Kelimât-ı mütemmime, mütemmimât.

Compilation: Öteden-beriden yazılmış şeyler cem'iyile mecmû'a tertîbi, talkît. Bu sûretle tertib edilmiş mecmû'â.

Compile, e: Öteden-beriden cem' ve talkît olunmuş mecmû'â.

Complexe: Muhtelit, karışık, mürekkeb. Mütemmimâtı olan (cümle), cümle-i mürekkebe.

Complication: Karışıklık, teşevvüş. İki illetin karışması, ihtilât.

Composé: Bir kaç şeyden terkîb olunmuş, mürekkeb. Kelîme-i mürekkebe; vasf terkîbi. Mürekkeb, terkîbî.

Composition: Terkîb, terkküb. Tertîb, tanzîm. Te'lif, inşâ. Beste tertîbi. Şâkirdânın muallime takdîm etmek üzere kaleme aldıkları şey. (sarf.) Tertîb.

Compréhension: Anlayış, fehm, idrâk. Vukûf-u tam, yakîn. Bir ismin mutadammın olduğu me'âni.

Concept: Fikirden geçen şey, hâtıra, sânihe.

Concetti: Letâfetsiz ve kaba nükteler.

Conclusif, ive: Netîce veren, müntic.

Conclusif, ive conjonction: Edât-ı fezleke.

Conclusion: Netîce, hülâsa. Tekerrür, akd, in'ikâd. Hitâm, son. Re'y, hüküm, karar. Netîce-i kelâm.

Concordance: (sarf.) Mutâbakat.

Concret, te: Câmîd, selb. Maddî (Zıddı: Abstrait; Ma'nevî, vehmî). Vasfî.

Conditionnel, le: (sarf.) Sığa-yı şartîye. İstikbâl-ı mâzî.

Confident, e: (Tiyatroda) muvakka' temâşaya konmayan ahval ve vukû'âtı nakleden oyuncu.

Conjonctif, ive: (sarf) Sıla, râbıt.

Conjonctif pronom: (sarf) İsm-i mevsûl.

Conjonctif locution: (sarf) Edât-ı rabt, edât-ı atf. Harf-ı atf, harf-ı rabt.

Conjonction: Harf-ı rabt (hurûf-u atfiye ve şartiye vesâireyi câmi'dir).

Conjugaison: (sarf) Tasrîf-i ef'âl, emsîle. Tasrîf-i ef'âl cedveli. Fi'il bâbı.

Conjugué, e: (sarf.) Tasrîf olunur (fiil), munsarif.

Consonance: Tevâfûk-ı esvât, âhenk. Seci', kâfiye. (Zıddı: Dissonance)

Consonant, e: Tevâfûk eden, âhenk teşkil eden (esvât); seci', müsecca', mukaffâ.

Consonne: Harekesiz okunamayan harf. Hareke yerini tutan hurûf-u sedâiyenin gayrı olan hurûf-u hecenin beheri.

Conte: Hikâye, kıssa, mesel, mâsâl. Aslı esâsı olmayan söz veyâ rivâyet, mâsâl. Cin ve perî hikâyeleri.

Contemplatif, ive: Seyr ve temâşa ederek tefekkürât ve tahayyülâta dalmayı seven ve bu tabiatla bulunan. Bu hâle müte'allik. Hayâlî, ma'nevî.

Contemplation: Murâkabe, istiğrâk.

Conteur, euse: Hikâyeler nakleden adam, kıssahuvân, mâsâlcı. Hikâyât ve kısâs yazan, hikâyenüvis.

Contexte: İbârenin sûret-i mecmû'ası, metin. Tarz-ı ifâde.

Contracte: (sarf.) Mu'tel, mudgam.

Contracter: (sarf.) İ'lâl veya idgâm etmek.

Contraste: İhtilâf, zıddiyet, adem-i tevâfûk.

Contre-tirer: Yeni basılmış bir provanın ikinci nüshasını çıkarmak.

Controverse: Mübâhese, münâzara. (ale'l-husûs) mesail-i dînîye ve felsefiyede müsta'meldir.

Conversation: Sohbet, mükâleme, konuşma.

Convertible: Kabil-i tahvil. Aksi dahi sâdık olabilen kaziye.

Copie: Nüsha, sûret. Resim. Taklîd. Dizilmek için mürettibin eline verilen müsvedde yahut matbû' kâğıt.

Copulatif, ive: (nahiv) Atıf, atf. Hurûf-u âtifa.

Copule: İsnâd, edât-ı isnâd.

Corbillon: Kâfiyeli cevaplar vermekten ibâret bir oyun.

Cordeliere: Bir sahîfenin etrafına çekilen çiçekler sırası, çerçeve.

Correlatif, ive: Mutenâsib, mütekâbil. Müte'allik, merbût, mütevakkıf.

Correlatif proposition: Cümle-i cevâbiye. Şart ve cevâb edâtı.

Correlation: İki şey arasındaki münâsebet, tenâsüb, tekâbül. Ta'allûk, tevâkuf, merbûtiyet. (nahiv) Kelâmın şart ve cevâb sûretiyle rabtı.

Corrigé, e: Tashîh olunmuş, musahhah. Nûsha-yı mushhaha.

Corroboratif, ive: (nahiv) Takviye ve te'kîde yarayan. Te'kîd beyân eden, müekkid.

Coryphée: Tiyatrolarda raks hey'etinin reîsi.

Cosmique: Kâinâta müte'âllik, 'alemî.

Couplet: Kat'îye, şarkı kıt'ası.

Coupleter: Birinin aleyhinde şarkı tanzîm etmek, hicvetmek.

Couramment: Sür'at ve suhûletle, selâsetle (okumak ve yazmak).

Crise: (sarf.) Yan yana gelen iki kelime harflerinin birleşmesiyle diğer bir harfin husûlünden ibâret i'lâl, "de le" ta'bîrinden "du" kelimesi olduğu gibi.

Critique: Muâheze, i'tirâz. Asâr-ı ilmîye ve fennîye hakkında mübâhese ve münâkaşa, tenkîd, intikâd. Zemm ve takbîh. Asâr-ı edebîye ve ilmîyenin teftîş ve mu'âyenesi ile mükellef adam, müfettiş.

Cryptographie: Sırren müttefikün-aleyh olan bir takım işârât ve rumûz ile yazı yazmak ve bu sûretle yazılan yazı, hatt-ı hafî, mermûzât, cifre, şifre.

Cryptonyme: Eseri üzerine ismini yazmayan veyâ sahte bir isim yazan muharrir.

Cumulatif, ive: Bir kaç şeyi bir yere cem' eden veyâ bir kaç şeyin bir yere cem'iyle hâsıl olan, ictimâî, indimâmî.

Cursif, ive: Sür'atle yazılan yazı ve hurûfa itlâk olunur.

D

Dactyle: Eski Yunan ve Latin beyitlerinin biri sakîl, ikisi hafif olarak üç heceden mürekkeb tefe''üle ki "fâsıla-yı suğrâ"ya mukâbildir.

Dantesque: İtalya şâ'ir-i meşhûru (Dante)'nin tavır ve usûlüne mutâbık olan; ağır ve ciddî.

Datif: Mef'ûlün-ileyh.

Datisme: Lüzûmsuz yere kelimât-ı müterâdife tetabbu'u, su-i mürâdife.

Décaméron: On günlük. On gün zarfında vuku' ve cereyân etmiş ahvâl ve vakâyi'in nakli ve bu nakli hâvi kitab.

Décasyllabique: On heceli mısra'. (sarf.) Aşari'l-heca'.

Déciamation: Hitâbet, tekellüm; bir fesâhat-ı mahsûsa ile nutuk îrâdî; hüsn-ü beyân. Nâ-mücmel mutantan sözler söyleme, elfâz-ı tumturakiye isti'mâli.

Déclinable: (sarf.) Ta'rîf olunan veyâ i'râb kabul eden kelîme, munsarif.

Déclinaison: (sarf.) Tasrîf, i'râb, ahvâl-i isim.

Déclinaison: Tasrîf, i'râb, ahvâl-ı isim.

Déconstruction: (nahiv) Kelâmın cümlelere taksîmi.

Décor: Tiyatro müzeyyenâtı.

Dédicace: Bir kitabın müellifi tarafından teberrüken bir zât nâmına tahsîsi. Birnin nâmına kitab yazma.

Dédicatoire: Bir kitâbı müellifi tarafından bir zâtın ismine tahsîs eden (mukaddime vesâire).

Défectif, ive: (sarf) Sıgaların hepsinden tasrîf olunmayan fiillere ve i'râbın tekmiil ahvâlinde gelmeyen isimlere itlâk olunur. Muhayyer mutâsârrıf, gayr-ı munsarif.

Défectif verbes: Ef'âl-ı gayr-ı mutasarrıfa.

Défet: Bir kitabın fazla yaprak ve formaları.

Défini, e: Muayyen, muarref, mahdûd, sarîh.

Défini, e article: Harf-ı ta'rîf-i muayyen.

Définition: Ta'rîf, ta'yîn, tasrîh ve beyân.

Déformation: Tagayyür-ü şekl. İndirâs.

Déformer: Bir şeyin şekil ve sûret-i aslîyesini bozmak ve değiştirmek.

Déleatur: Tashîhde bir harf ya kelime veya ibârenin çıkarılması lüzûmuna delâlet etmek üzere kullanılan işâret-i mahsûsa; kaldır işâreti.

Demi-dieu: Yunan-ı kadîm esâtîr ve âdâtınca ilâhe sırasına geçirilmiş kahramânlara itlâk olunur ki hâşâ yarı insan ve yarı ilâh za'm ve i'tibâr olunurlardı.

Démonographie: Cinler ve devlere dâ'ir bahis ve te'lif, mebhâs-ı şeyâtin.

Démotique Langue: Lisân-ı avâm.

Dénommatif, ive: Tesmiyeye mensûb ve müte'âllik olan.

Dénomination: Tesmiye.

Dépendance: Tabi'iyet, merbûtiyet, mahkûmiyet. (cem'): Mensûbat, mülhakât, tevâbi', müstemilât, müzafa'ât, müteferri'ât.

Déponent: (sarf) Latin lisânında lafzen meçhûl ve ma'nen ma'lûm olan ef'âla itlâk olunur.

Déprécation: Yalvarma, tazarru'. Du'âyı mutazammın kelâm, tereccî.

Dérivé, e: Müştak.

Dérivés, es verbes: Ef'âl-ı müştakka.

Dérivé: Kelîme-i müştakka.

Dériver: Bir kelîmeden diğeri bir kelîme çıkarmak. İştikâk ettirmek.

Descriptif, ive: Ta'rîf ve tavsîfe mensûb ve müte'âllik olan. Tavsîfî, tersîmî, resmî, vasfî. Ta'rî-i mükemmeleyi hâvî.

Description: Ta'rîf ve tavsîf. Ta'rîfnâme.

Désinence: (sarf) Kelîmelerin sonu. Edât-ı fiil.

Désinence des verbes: (sarf) Zemâir-i fiilîye.

Désinences primaires: (sarf) Zemâir-i evvelîye.

Désinences secondâ'ires: (sarf) Zemâir-i taliye.

Désinences casuelles: (sarf) Levâhık-ı hâliye.

Détail: Tafsîl, îzâh. Teferru'ât.

Déterminatif, ive: Tahdîd ve ta'yîn veya ta'rîf ve beyân eden veya etmeye sebep ve medâr olan, beyânî, ta'rîfî.

Déterminatif, ive adjectif: Sıfat-ı ta'yîniye ki ism-i işâret makâmında kullanılır.

Détermination: (sarf.) Ma'nâ.

Déterminisme: Netâici esbâbın kuvvetine hamlederek irâdet-i şahsîyenin kuvvetini inkârdan ibâret bir tarîk-i felsefe ki usûl-ü cebriye itlâk olunur.

Détorquer: Ma'nâsını çevirmek, gayr-ı tabî' bir ma'nâ vermek, tahrîf etmek.

Détransposer: Yerinden oynanmış sahîfeyi yerine getirmek.

Deux - points: İbârede kullnılan nuktateyn işâreti.

Dévisse: Bir şeyin alâmet-i mahsûsası olmak üzere ta'yîn olunmuş şekil ve sûret veyâ ibâre. Remz. Hikemiyât. Hikemiyattan manzûm veyâ mensûr bir sözü hâvî olup içine şekerleme sarılan kâğıt.

Dialecte: Bir lisânın bir memlekete veya vilâyet ve şehire mahsûs sûret-i tekellümü, luga, lehçe.

Dialectique: Fenn-i münâzara, ilm-i mantık. Lisân şu'besine veyâ şu'belerine mensûb ve müte'âllik.

Dialogique: Mükâleme ve muhâvere sûretinde olan.

Dialogisme: Fenn-i muhâvere, mükâleme.

Dialogue: Mükâleme, muhâvere. Muhâvere sûretinde te'lîf olunmuş eser, mükâleme kitâbı.

Dialyse: Tahlîl, hall.

Diastématoglossie: İnşikâk-ı lisân.

Diatribes: Hiciv. Tenkîd-i hicvî.

Dichorée: Yunan ve Latin lisânlarında iki kısımdan mürekkeb mısra'.

Dictée: Söyleyip başkasına yazdırmak, imlâ. İmlâ edilen şey.

Diction: Kelâm, söz, nutuk.

Dictionnaire: Lugat kitâbı, lehçe, lugat. Hurûf-u heca tertîbi ile mevâdd-ı matnu'ayı hâvî kitâb.

Dicton: Mesel, darb-ı mesel. İstihzâlî ve dokunaklı söz, nükte, mazmûn, tevriye, iham. Mantık ve âdâb vesâir ulûm-u âlîyeye mensûb ve müte'âllik.

Didactique: Ma'lûmât kesb ettiren, ta'limî, tedrîsî. Müfid.

Didactique poème: Eş'âr-ı müfide.

Digression: Bir nutuk veyâ ibârenin içinde bulunup mevzu-bahisle münâsebeti olmayan kelâm. Sadedden hâriç kelâm, istitrâd.

Diminutif, ive: (sarf) Tasgîr beyân eden. İsm-i tasgîr, musaggar. Emsâlinden küçük olan.

Diminution: Kelîmeden bir harfin tayy edilmesi, hazf, sukût. Tasgîr. Az kelâm ile çok ma'nâ kast etmek san'at, icâz.

Dimorphe: Zü's-şekleyn.

Dionysiaques: Eski Yunanlıların şarâb ilâhı Bakus'un nâmına icrâ ettikleri şenlikler.

Diphthongue: Bir sedâ çıkaran veyâ birden okunan iki harf-ı sedânın terkîbi.

Diptote: Gayr-ı munsarif.

Dire: Deme, söz, kavl.

Disceptation: Münâzara, mantıkça mübâhese.

Discipline: Ta'lim ve terbiye. Yol, erkân, nizâmât, üsûl.

Discours: Söz, kelâm, nutuk. Hutbe, nutuk. Sohbet, mühâvere. Boş lakırdı, lâf.

Discussion: Müzâkere, mübâhese. Münâza'a, mü'âreze.

Disertement: Talakât-ı lisânla.

Disjonctif, ive: (sarf) Terdîd beyân eden hurûf-u atfe itlâk olunur.

Disjoint: (mûs.) Sedâların sırasınca gitmeyip atlayarak hâsıl olan âhenk.

Disparité: İki şey arasındaki tesbîtsizlik, adem-i tenâsüb, tefâvüt.

Disposition: Tanzîm ve tertîb ve taksîm. Tertîb-i kelâm.

Disproportion: Adem-i tenâsüb, nisbetsizlik, adem-i tesâvi.

Dissertatif, ive: Mesâil-i ilmîye ve fennîye mübâhesesine mensûb ve müte'âllik.

Dissonance: (sarf) Tenâkur-ı esvât. Tenâfur-ı hurûf.

Dissonante: Ahenge tevâfûk etmeyen savt, mütenâfir.

Dissyllabe: İki heceli kelîme, sanâyi'il-heca.

Dissyllabique: İki heceli.

Dissyllabique vers: İki heceli kelîmelerden mürekkeb mısra'.

Distique: Bir kelâmı tam teşkîl eden iki mısra'dan ibâret beyit. Zü'l-mısra'eyn.

Dit: Söz, kavî. Mesel, darb-ı mesel.

Dithyrambe: Mütakaddiminin şarab ilâhı Bakus'un nâmına okudukları gazeller.

Mütezâd gibi mısra'ları gayr-ı müsâvi ve tarab ve heyecânı mûcib bir nev'i gazel.

Diton: İki sedâ terkîbi.

Diurnal: Her gün okunacak du'âlar mecmû'ası.

Divan: Mecmû'a-yı eş'âr-ı şarkîye, divân.

Diverses determinations: Me'âni-i muhtelif.

Divulgateion: İşâ'e, ifşâ, neşr, Şuyu', tevâtür.

Doctorat: Bir ilim ve fende alınan me'zûniyet ve müntehilin şehâdetnâmesi.

Document: Delîl, hüccet, burhân. İsbâta yarar alâmet. Evrâk, varaka.

Dogmatique: İ'tikâdât ve ahkâm-ı dinîye mensûb ve müte'âllik. Bir hükm-ü kat'î sûretinde ve âmiriyet-i tûvânde olan. Hükm-ü kat'î sûretinde ve muhtasar ibâre. Akâid-i sünen-i ilmî. Hakîkâte vâsıl olma iddi'asında bulunanlar.

Dogmatisme: Hakîkâte vâsıl olma iddi'asında bulunanların mesleği. Meslek-i hükemâ-yı müstedille. Hükm-ü kat'î sûretinde söz.

Dogme: Bir meslek veyâ mezhebi nokta-yı esâsiyesi, akîde.

Don Quichottisme: Cesâret iddi'âsıyla zu'efâyı himâyeye kalkışanın gülünç etvâr, Don Kişotluk.

Double: Nüsha, sûret. (kitâb hakkında) nüshateyn.

Dramatique: Tiyatro oyununa mensûb ve müte'âllik. Tiyatro oyunları yazan (muharrir). Tiyatroda oynanmak üzere yazılmış (kitâb vesâire). Müessir, feci'. Tiyatro oyunlarının fâci'a kısmı.

Dramatique Art: Fâci'anüvislik sanatı.

Dramaturge: Fâci'alar yazan muharrir, fâci'anüvis.

Drame: Tiyatroda oynanan oyun cinslerinden biri ki esasen feci olduğu halde bazı eğlenceli sözler ve hareketlerle karışık ve mensûr olur. (mec.) Dehşetli ve müessir vak'a, fâcia.

Drilles: Kâğıt imâline yarayan paçavralar.

Drogman: (Arabîye'den ma'hûz) Tercümân. (Yalnız şirketteki sefir ve konsolos tercümânlarına itlâk olunur).

Dryade: Esâtîr-i kadîmece ormanlarda vücûdu tasavvur olunan bir nev'i çiçek, alık.

Dualisme: İki esâs kabul eden felsefe ve mezheb. Senevi'yet. Mezhebü'l-isneyn.

Dubitatif, ive: (sarf) Şartî, hurûf-u şartîye.

Dubitatif proposition: (sarf) Cümle-i şartîye.

Duel: (sarf) Tesniye.

Dulcinée: Gülünç bir sûretle seven âşıkın ma'sûkası, mahbûbe. (Meşhûr Don Kişot hikâyesinde Don Kişot'un ma'sûkası isminden kinâye tarîkiyle ma'hûzdur).

E

Ébuache: Bir şeyin ilk tertîb olunan sûreti, taslak, heyûlâ.

Échomètre: Sedâların devâm ve kuvvetini ve yönlerindeki münâsebeti ölçmeye mahsûs alet, mikyâs-ı aks-i sedâ.

Éclectique: Kendine mahsûs mezheb-i felsefesi olmayıp sâir hükemânın efkârından bi'l-intihâb muhtelit bir felsefe teşkil eden feylesofa itlâk olunur. Müteneffiz.

École: Mekteb, medrese, daru't-ta'lîm. Felsefe ve ilim ve fen, tarîk ve mesleği, mezheb.

Écrire: Yazmak, tahrîr etmek., inşâ etmek, kaleme almak, tasnûf etmek. Mektûb yazmak. Mükâtebe etmek. İş'âr etmek.

Écriture: Yazı, hat, kitâbet.

Écrivailleurs: Çok ve fenâ eserler yazmak, karalamak.

Écrivainerie: Çok ve fenâ eserler yazmak merâkı.

Éditer: Bir kitâbı kendi masrafı ile tab' ve neşr etmek.

Édition: Bir kitâbın tab' ve temsil ve neşri. Bir kitâbın birden basılan nüshaları, bir basılış, tab'a.

Édition première: Birinci tab', tab'-ı evvel.

Églogue: Çobânlığa ve kır ahvâline müte'âllik şi'ir, eş'âr-ı râ'îye. Çobân şarkısı. Mecnû'a-yı âsâr-ı müntahabe.

Elider: (sarf.) Hazfetmek.

Elision: (sarf.) Bir harf-ı sedâ ile başlayan kelimelerden evvel tesâdüf eden kelimelerin âhirindeki hurûf-ı sedâîyenin hazfî, terhîm.

Ellipticité: (sarf.) Takdîr, mukadderiyet.

Élocution: Nutuk, takrîr, ifâde. İlm-i beyânın sûret-i ifâde ve inşâdan bahs eden kısmı, belâgat. Tarz-ı beyân.

Éloge: Medh,sitâyiş.Medh ve sitâyişi mutadammın nutuk medhiye.

Élogieux,ouse: Sitâyiş-âmiz (kelâm).

Élysée: Yunan-ı kadîm esâtîrinde su'edâ ervâhının makarrı, cennet, behîşt.

Émargement: Derkenâr, derkenâr etme, tahşiye, hâmiş.

Emphase: Tarz-ı ifâde ve beyânda elfâz-ı tumturâkiye isti'mâli, tumturâk. Teşbîhde mübâlağa, ifrât.

Enallage: (sarf.) Fiilin bir sıgası yerine bir diğerinin mesela mâzi yerine müzâriin isti'mâli.

Enclitique: (sarf) İmlâda üstündeki kelime ile bitişik yazılan kelime, edât-ı muttasile.

Éncyclopédie: Kaffe-i fûnûn ve sanâyi'e müte'âllik mebâhisi câmi' kitâb ki ekseriya mevâdd-ı münderecesi hurûf-u heca sırasıyla müretteb olur. Külliyât-ı ulûm ve fûnûn. Kâmûsü'l-ulûm. Asr-ı sâbıkın evâhirinde Fransa'da meşâhir-i hükemâ tarafından neşrolunan böyle bir mecmû'a (mec.) Her ilim ve fenden ma'lûmâtı olan adam, ayaklı kütüphâne.

Énigme: Mu'ammâ, bilmece, lugaz. (mec.) Muğlak kelâm, anlaşılmaz iş.

Énluminer: Bir resme, haritaya renk vermek, televvün etmek, boyamak.

Énluminerson style: Tarz-ı inşâ ve üslûb-u kitâbette tabi'î ve selîs bir ifâde isti'mâlinden ziyâde sanâyi'-i lafzîye ve kelimât-ı tumturâkiye iltizâm isti'mâl etmek.

Énonciatif, ive: İfâde ve beyâna mensûb ve müte'âllik, ifâde ve beyân eden, haberî. (sarf.) İhbârî, haberî.

Énonciatif verbes: (sarf.) Ef'âl-ı haberîye.

Énonciatif preposition: (sarf.) Cümel-i ihbârîye.

Énonciation: İfâde, beyân, takrîr, ihbâr, iş'âr.

Énsangler la scène: Tiyatro sahnesinde mukâtele, mücârehe temâşaları göstermek, sahne-i temâşayı kana bulamak.

Én-tête: Bir mektûb veyâ kitâbın ve levhanın bâlâsına yazılan veyâ basılan ünvân, serlevha, bâla, elkâb.

Énthymème: Bir mukaddime ile bir neticeden ibâret kıyâs, kıyâs-ı metvî.

Éntrâcte: Tiyatro ve oyunun fasılları arasındaki teneffüs veistirâhat vakti; fasıl arası, beyne'l-fasleyn.

Épellation: Heceleme, teheccî.

Épenthése: (sarf) Bir kelîmenin ortasındaki bir harf veyâ hecenin tekrârı, indirâc, luhûk.

Épenthétique: Kelîmenin içinde bulunan bir harf veyâ hecenin cinsinden olarak ilâve edilmiş (harf yâhût hece), mütecalleb, indirâcî, mûnderic.

Épicéne: (sarf) Müzekker ve müennes için müşterek olan isimlere itlâk olunur, müstevî.

Épicéne noms: (sarf) Esmâ-yı müsteviye.

Épigramme: Zemm ve istihzâyı hâvî şi'ir, hicvîye.

Épilogue: Hâtîme, hâtîme-i kitâb, hatîme-i mâkâl. Beyt-i âhir, kasîdenin son beyiti, makta'.

Épiphonème: Bir nutuk veyâ mâkâlenin sonunda îrâd olunan kuvvetli ve heyecanlı kelâm, hüsn-ü intihâ, tekmîle-i sadr.

Épique: Hikâyât ve vukû'ât-ı sahîha veyâ mütehayyile nazm eden şâ'irlere ve onların âsârına ve kendilerine veyâhut eserlerine mensûb ve müte'âllik olan şeylere itlâk olunur, nazmî, destânî.

Épique poème: Dîvân, destân.

Épisode: Bir manzûmenin veyâ hikâyenin asl-ı mebnî aleyhine merbûtiyeti olan ayrıca sergüzeşt veyâ vukû'ât, vak'a-yı istitrâdiye, lâhika .Bir sergüzeşti terkîb eden vakâyi'-i muhtelifenin beheri, menkibe, vak'a, lâhika.

Épistolaire: İnşâ ve daha doğrusu mükâtebe ve mürâseleye mensûb ve müte'âllik.

Épistolaire style: Usûl-ü mürâsele, fenn-i inşâ'.

Épistolaire art: San'at-ı kitâbet.

Épitaphe: Kitâbe-i seng-i mezâr. Mezâr taşı yazısı.

Épitase: Bir mısra'nın temdîd olunan hecesi, medd. Bir fâci'anın en rûhlı yeri.

Épithâlme: Bir düğün hakkında tanzîm olunan şarkı veyâ kasîde, arûsiye, velîme kasîdesi. İzdivâc tebrîğine mahsûs manzûme. Resm-i izdivâcî musavver tasvîr.

Épitre: Mektûb, risâle, nâme. Manzûm mektûb. Duâ makâmında okunan Tevratın bir sûresi.

Épître dédicatoire: Bir kitâbın muharriri tarafından bir zâtın nâmına tahsisini mübeyyen olarak kitâbın başışına derc edilen mektûb, ithâfnâme, takaddüme.

Équivoque: İki ma'nalı ve mübhem. Şüpheli, meşkûk. Cinâs, îhâm, tevriye.

Érotématique: İstifhamî.

Errata: Kitâbın hatâ-sevâb cedveli.

Essai: Tecrübe, deneme. Bir şeyin ilk isti'mâli. Tecrübe-i kalem.

Essentiel, le: Bir şeyin zât ve cevherine mensûb ve müte'âllik olan, zâtî, aslî, fitrî.

Essentiel verbe pronominal: Hadd-i zâtında iki zamîr ile tasrîf olunan fiil.

Ethique: Ahlâka mensûb ve müte'âllik. İlm-i ahlâk.

Ethnique: (sarf.) Bir memlekete nisbet beyân eden sıfat.

Éthologie: Ahlâktan bahseden ilim, mebhasü'l-ahlâk, ilm-i âdât-ı eslâf.

Éthopée: İnsânların ahlâk ve etvârlarının ta'rîf ve tasvîri. Sanâyi'-i bedi'iyeden a'zam.

Étymologie: İstikâk. İlm-i istikâk.

Eucologe: Pazar ve yortu günleri okunacak du'âları hâvî kitâb.

Éuménides: Esâtîr-i Yunanîyece cinler, perîler.

Euphémique: Hüsn-ü ta'bîre mensûb ve müte'âllik, hüsn'ü ta'bîrle ifâde olunan.

Euphonie: Esvât ve hurûfun imtizâc ve tevâfûku, âheng-i hurûf ve harekât, adem-i tenâfûr. Letâfet-i telaffuz. Selâset.

Eutrapélie: Eski Yunanîlerde zerâfetli latife.

Événement: Vak'a, vukû'ât, hadîse, şe'n. Büyük ve ehemmiyetli vak'a.

Exagératif, ive: Mübâlağalı, ifrâtlı.

Excepte: (sarf.) Müstesnâ.

Exclamatif, ive: (sarf) Taaccüb ve istiğrâb beyân eder.

Exclamatif particule: (sarf) Harf-ı nidâ. Narâ ve nidâyâ mensûb, nidâî

Exclamation: Ta'accüb ve istiğrâb veyâ sevinç ve teessûf gibi bir hâlden ileri gelen, nidâ.

Exégèse: Kitâb şerhi, kütûb-u mukaddese şerhi.

Exorde: Nutuk ve hutbenin ilk kısmı, fâtiha-yı kelâm, mukaddime. İbtidâ, hüsn-ü ibtidâ.

Exotique: Bir iklimin mahsûlât-ı tabi'îyesinden olmayıp diğer iklimden nakil ile yetiştirilmiş nebâtâta itlâk olunur, berâni, meclûb, ecnebî. Gayr-ı me'nûs, âdât ve ahlâk-ı memlekete mugâyir.

Exotérique: Hükemâ-yı kadîmenin zâhiren beyân ettikleri felsefeye itlâk olunur, felsefe-i zâhiriye.

Éxplicatif, ive: (nahv) Şerh ve tafsîli mutadammin, mübeyyin.

Éxplicatif proposition: (nahiv) Cümle-i beyânîye.

Éxplication: Şerh, îzâh, tafsîl. Beyân, ifâde.

Expressif, ive: Ma'nâlı, bir şeye delâlet eden, dall, ma'nidâr.

Expression: Ta'bîr, ifâde, beyân. Tavsîf, vâsf.

Expression substituée: Kinâye. Sîma, remz.

Expurgatoire index: Bazı yerleri tashîh ve tağyîr oluncaya kadar Roma'da neşri memnu' kitâbların defteri, kütûb-u memnua fihristi.

Expurger: Bir kitâbın bazı yerlerini çıkarıp tashih etmek.

Extension: (sarf) Bir kelîme veyâ bir cümleinin ma'nasını mecazen veyâ hakiki olarak tevsi' etmek.

Extractif, ive: (sarf) Huruc beyân eden, seniyye.

Extrême: Son derece, nihayet derecede olan, aksa, gayet. Mübalağalı, ifratlı.

F

Fable: Hikâye, mesel, kıssa. Esâtîr-i kadîme. Masal, destan. Aslı olmayan şey, efsane. Umumun bais-i hande ve istihzası.

Fabliau: Esâtîr ve efsaneyi mutadammin manzûme.

Facétie: Latife, hezel, şaka.

Facon: Tavır, üslub, minval, tarz, sûret.

Faconde: Tatvil-i kelâm. Talakat-ı lisân.

Fac-simile: Bir yazı veyâ mührün ve resmin taklîdi.

Faire: Usûl-ü tasvîr vesâire. Her bir ressam ve sanâyi'-i nefise-i saire sâhibinin kendine mahsûs tavır ve usûlü. Tarz-ı inşa'.

Fantaisie: Gülüp-geçer ve tuhaf-heves. Vehim ve hayal, kuruntu. Keyif, merak.

Fantasmagorie: Karanlık bir odanın içinde hayaller gösterme sanatı, hayalcilik. Asâr-ı edebiyede harikulade şeylerin kesret mübalağası.

Fantasmastroscope: Karanlık bir odanın içinde hayaller göstermeye mahsûs makine, hayaletnüma, hayalci feneri.

Fantastique: Hayal ve kuruntuya tabi'. Garîb, tuhaf.

Farce: Bir fasıldan ibâret eğlenceli, küçük ve kaba komedyâ. Maskaralık, mizah. Latife, oyun, ma'zebelik, tuhaf vak'a.

Farceur: Eğlenceli ve kaba tiyatro oyunları icrâ eden tiyatrocü. Şakacı, latifeci, muazzib.

Faune: Eski Romalıların kır ilahı.

Feminin, e: Müennes.

Feuilleton: Gazete tefrikası.

Fictif, ive: Zati olmayan, itibarî. Aslı olmayan, sahte, ca'li, mevhûm.

Fiction: Uydurma, asılsız şey, yalan, urcufe.

Figurant, e: Bir tiyatrodâ balet rakkası. Ehemiyetli bir rolü olmayıp mücerred galebelik için tiyatro sahnesine çıkan oyuncu.

Figuratif, ive: Bir şeyin tasvîr ve işaret-ı mahsûsası olan, tasvîri, temsili.

Figuration: Kelimat ve hurûfun sûret-i intikaş ve irtiması.

Figure: Sûret. Şekil, hey'et. Tavır, tavrış. Temsil, remiz. Mecâz, isti'âre.

Figuré, e: Mecâzî. Ma'nâ-yı mecâzî.

Figurisme: Tevrat'a İncil'in hayali nazarı ile bakmak esâsı üzerine müesses bir tarik-i mahsûs.

Final, e: Kelîmenin son harf veyâ hecesi.

Folio: Sahîfe rakamı.

Folio recto: Yaprığın ilk sahîfesi.

Folio verso: Yaprığın ikinci sahîfesi.

Fonction: Amel, hareket.

Format: Matbu' kitâbın kıt'ası ve beher cüz'ünün mikdar-ı sahâifi, forma, kıt'a.

Formation: Teşkil, teşekkül, te'sis, te'essüs, tertîb.

Forme: Şekil, sûret, hey'et. Usûl, kâ'ide, minval, resim. Tavır, tarz. Kalıp.

(sarf.) Sığa. Şekil.

Formel élément: (sarf.) Unsûr-ı iştikâkî.

Formulaire: Numûne ittihaz olunacak muharreratı ve ta'birat-ı resmiye ve mu'tadeyi hâvî kitâb. Münşeat mecmû'ası.

Formule: Ta'birât-ı ma'lûmâ-yı resmiye, üslûb. Usûl, kâ'ide.

Formuler: Usûl ve kâ'idesine tevfikeyn ve ta'birat-ı resmiye ve mu'tadesiyle bir şeyi kaleme almak, tertîb ve tanzim etmek.

Fragment: Parça, kırıntı, cüz'. Gâib olmuş bir kitâb veyâ âsâr-ı manzûmeden mütebaki cüz', kısım. Henüz hitam bulmayan bir eser-i edebiyenin bir parçası. Bir kitâb veyâ nutuktan çıkarılmış fıkra.

Fréquence: (sarf.) Teksir.

Fréquentatif, ive: Tekerrür ve kesret-i vûku'a delalet eden ef'âle itlâk olunur.

Fusion: (sarf) İki harf veyâ harekenin ittihad ve imtizacı.

Future: (sarf) Fiilin istikbal sığası.

Futur antérieur, e: (sarf) İstikbâl-ı mâzî.

G

Gaillarde: Sekiz puntluk hurûf. Eski bir nevi' raks ile çalınan havâ.

Gazetin: Küçük gazete.

Gazette: Gazete, ceride.

Généralité: Umumiyet üzere söylenilen sözler, umumu'l-mefad kelâm.

Génie: Esatir-i kadîmeye göre her adamın hayat ve tali'ine müvekkil melek. Cin, peri.

Genre: Tezkiir ve te'nîs. Cinsiyet.

Gérondif: Latin lisânına mahsûs muzafu ileyh, sığa-yı rabtiye.

Gigantomachie: Esâtîr-i kadîmeye göre devlerin ilaheye karşı muharebeleri, devler muharebesi. Bu muharebeleri tasvîr eden manzûme.

Glose: Şerh, haşiye. Muaheze.

Gloser: Şerh etmek, haşiye yazmak. Su-i tefsir ile istihza ve muaheze etmek.

Glossaire: Bir lisânın eskimiş ve anlaşılmaz kelimelerini yine o lisânın ma'lûm ve müstamel kelimeleriyle tefsir eden lugat kitâbı, lugatçe.

Glossalgie: Lugat ilmi.

Glossanthrax: Cemre-i lisân.

Glossographie: Tashihin lisândan bahseden kısmı, tavsîfî'l-lisân. Mebhas-ı elsine.

Glossologie: Lisândan bahseden ilim, mebhâsü'l-lisân.

Godant: Masal, efsane, hile.

Goguenarderie: İstihzalı latife.

Goguettes: Latife tarikiyle söylenilen sözler, letaif.

Gongorisme: İbârenin tumturak-ı elfâz ile tezyini.

Gorgones: Esâtîrde menkul üç hemşire ki guya kendilerine bakanları taşta tahvil etmek kuvvetini haiz idiler.

Gradus: Latin lisânında kâfiye bulmaya mahsûs lugat kitâbı.

Graffite: Asâr-ı kadîme üzerinde el ile yazılmış resim ve hat vesâire.

Grammaire: Sarf ve nahiv ilmi. Bir ilmin kavâ'idini cami' kitâb.

Gribouillis: Pek çirkin ve okunmaz yazı.

Grime: Tiyatroda gülünç bir ihtiyar rolünü icrâ eden oyuncu.

Guttural, e: Boğaza mensup ve müte'âllik, hulkî.

Guttural Lettres: Huruf-ı hulk.

H

Habilleur, euse: Tiyatroda oyuncularını giydirmekle muvazzaf erkek yahut kadın.

Hablerie: Temadüh ve mübalağa ile memlu' söz.

Hagiographe: Evliyanın teracim-i ahvâlini vesair diyanete müte'âllik şeyler yazan müharrir. Kitâb-ı mukaddes.

Hagiographie: Mevadd-ı mukaddeseden bahseden ilim.

Hagiologie: Evliyaya veyâ mebahis-i mükaddeseye dâ'ir nutuk.

Harmonie: Esvât tevâfuku. Çalgı alâtı arasındaki uygunluk, âhenk. Uygunluk, âhenk.

Harmonie du style: Ahenk ve selâset-ibâre.

Harpie: Esâtîrde menkul üç perinin beheri ki başları kadın başı ve bedenleri kara kuş bedeni ve tırnakları çengelli ve gayet keskin tasvîr olunarak yırtıcılıklarıyla meşhûrdurlar.

Hémistiche: Mısra'.

Héptaméron: Yedi gün üzerine müretteb veyâ yedi bâba münkasım hikâye veyâ tiyatro oyunu.

Herméneutique: Kütûb-u mukaddesenin tefsir ve ifhamına müte'âllik, tefsirî.

Héroï-comique: Hem kahramanlığa müte'âllik, hem müdhik olan (manzûme veyâ tiyatro kitâbı).

Héroïde: Bir kahramanın veyâ meşhûr bir adamın namına nazm olunmuş kaside.

Héroïque: Kahramanlara mensûb ve şayan, kahramanâne.

Héroïque Poesie: Firdevsi'nin "Şehname"si gibi kahramanlık ahvâl ve muherabatını tasvîr eden şi'ir.

Hiatus: Biri mukaddem kelîmenin âhîrinde ve diğeri muahher kelîmenin evvelinde bulunan iki harf-ı sedânın telaffûzundan münbais tenafûr.

Hiérogramme: Eski Mısırlilerin hiyeroglif hattına terkîb eden hurûf ve işaret.

Hierologie: Mevadd-ı mukaddesenin ta'rif ve tavsifi.

Hippocréne: Esâtîrde ulûm ve fûnun hamiyeleri za'm olunan (Musa) namı perilerin su içtikleri çeşme.

Histoire: Tarih. Fenn-i tarih. Kıssa, hikâye, sergüzeşt. Aslı olmayan rivayet, masal.

Histoirette: Küçük ve ehemmiyetsiz hikâye, kıssa, mesel.

Historiographie: Bir hükümdar tarafından zamanının tarihini yazmaya memur muharrîr, vak'anüvis.

Homéomètre: Mevzun (kelâm).

Homérides: Ebu's-şuara Homer'in neslinden olma iddiasında bulunan ve Homer'in eş'arını taklîd eden bir sınıf şuara.

Homérique: Ebu's-şuara Homer'e mensûb veyâ müte'âllik veyâ onun âsârına müşâbih olan.

Homéose: Teşbîh, temsil.

Homiliaire: Ed'îye mecmû'ası.

Homographe: İmlâları bir ve ma'naları ayrı olan iki kelîmenin beherine itlâk olunur.

Homonyme: Addaş, hemnam. İmlâları ayrı ve telaffuzları bir yahut imlâ ve telaffuzları bir ve ma'naları ayrı olan kelîmâta itlâk olunur elfâz-ı mütecanise.

Homotype: Müteşabihü't-tarz, müteşabihü's-sure.

Hors-d'Œuvre: Bir kitâbın içinde kitâbın mebni' aleyhiyle münâsebeti olmayan fıkra veyâ fasıl, istitrad.

Huitain: Sekiz kıt'adan ibâret mısra'.

Humanité: Mekatipte sarf ve nahivden sonra okunan ulûm-u edebiye, tedrisat-ı ilmiye.

Humoriste: Dokunaklı ta'arizli olarak garîb nekreguyane yazan (muharrir).

Hybride: İki lisândan ma'huz kelîmelerden mürekkebi lugat.

Hyménée: Esâtîr-i kadîmede nikah ve izdivaca nezaret eden peri.

Hymne: Esâtîr-i kadîmece ilaha ve kahramanlarının namına söylenilen kaside, ilahî.

Nağme, marş. Kilisede âvazla okunan du'â.

Hypallage: Kinaye, isti'âre-yi müsarraha.

Hyperbate: Takdim ve te'hir-i san'at-ı edebiyesi.

Hyperbole: Mübalağa, ittira.

Hypotypose: Bir şeyin tecessüm edercesine ta'rîf ve tasvîri, tetabuk.

I

Iambe: Yunan-ı kadîm ve Latin lisânları eş'arında bir hafif, bir sakîl heceden ibâret mısra'-ı cüz'i. Bir nevi' şî'ir vezni.

Iambique: Bir hafif, bir sakîlden ibâret cüz'leri hâvî (mısra'). Bir vezn-i mahsûsedâ bulunan (şî'ir).

Iconographie: Resim ve heykel ve âsâr-ı atîkanın sûretini almak fennî.

Iconologie: Ezmîne-i kadîmeden kalma resim ve heykel vesâire âsârın teşrih ve tafsili, resim ve âsâr-ı atîka mebhâsı.

Idéalisation: Birine veyâ bir şeye mevhûm ve şâ'irane bir sûret verilmesi, bir şeyi hayalî olarak güzel ve mükemmel tasavvur etme.

Idéalite: Yalnız fikir ve tasavvurda olup maddeten mevcut olmayan şey.

Idée: Fikir, akıl. Tasavvur, düşünme. Vehim, hayal, zann. Hatır, yâd, zikir, mûlahaza.

Identification: İki şey veyâ şahsın bir veyâ birbirinin aynı olması, tatbik, mütabakat, ayniyet.

Identique: Muttahid, aynı, muttahidü'l-meal.

Identité: Birbirinin aynı olan iki şey arasındaki münâsebet, ayniyet. İsbat-ı zat, hüviyet.

Ideographie: Düşünülen şeyin resim ve işâretle tasvîri, tasvîrü'l-fikr.

Idiome: Bir kavmin lisân-ı mahsûsu, şive-i lisân, lûgat, lehçe. Bir lisânın bir eyâlet veyâ kabileye mahsûs fer'i.

Idiotisme: (sarf) Bir lisânın kendine mahsûs sûret-i rabt ve ifâdesi, şive-i mahsûsa.

Idyle: Çobanlığa ve köylülüğe müte'âllik küçük manzûme. Çoban ve köylü ahvâlini tasvîr eden mensûr tiyatro risâlesine ve hikâye kitâbına ve resme dahi itlâk olunur.

Iliade: Ebu's-şuara Homer'in Truva muhâsâra ve muharebesini musavvir manzûme-i meşhûrası.

Illustration: Bir kitâb veyâ gazeteye basılmış tasvîrat ve resimler.

Image: Sûret, tasvîr, mesel. İbârenin içindeki teşbihat. Eşyanın suda ve ayinede görünen aks-i sûreti. Hayal, tasavvur.

Imagé, e: Teşbihatş çok (ibâre).

Imaginaire: Yalnız vehim ve hayalde mevcut olup aslı olmayan, hayalden ibâret, muhayyel, vehmî, hayalî.

Imaginatif, ive: Evhâm ve hayâlâtı çok olan, vehmî, hayalî.

Imagination: Tefekkür, tasavvur. Vehim, hayal, kuruntu. İcad-ı kelâm, ihtira' ve tertîb kuvveti.

Imaginative: Kuvve-i tahayyüliye.

Imitation: Taklid, mukallidlik. Bir eser veyâ masnu'un taklîdi, sahtesi, kalbi.

Imparfait: Hikâye-i hâl sıgası.

Imparissyllabique: (sarf) Latin ve Yunan lisânlarının muzafun-ileyhlerinde mücerredlerinden ziyade bir hece bulunan isimlerine itlâk olunur. Heceleri gayr-ı mûsavî (kelîme).

Imperatif, ive: (sarf) Sığa-yı emir.

Impersonnel, le: (sarf) Yalnız masdarıyla müfred gâib sıgaları bulunan (fiil).

Imposeur: Matbaada basılacak sahîfeleri sıralayıp tertîb etmek hizmetiyle muvazzaf adam.

Imposition: Sahîfelerin sıralanması.

Impresario: Bir tiyatro oyuncu takımının reisi. Tiyatro mültezimi.

Impression: Basma, tab'. Mühür ve damga vaz'. Resimlerin zemin boyası. Kakma. Te'sir, eser.

Imprimé, e: Basılmış, matbu. Matbu risâle. Basma bez.

Imprimerie: Kitâb vesâire basmak san'atı. Fenn-i taba'et. Basmahane, matbaa.

Improvisation: Bilbidâhe söz veya şiir söyleyiş, hazırcevablık, irticâl. Bilbidâhe söylenilen söz veya şiir, bedihe.

Impromptu, e: İrticalen, bi'l-bidahe söylenilen şi'ir. İrticalen, bi'l-bidahe.

Inarticulé, e: Telaffuz olunmayan, mahrec-i mahsûsu olmayıp hayvanatın sedâsı gibi çıkan, gayr-ı mefuz (sedâ).

Inchoatif, ive: (sarf) Bir fiil ve hadisin ibtida' ettiğini beyân eden ef'âle itlâk olunur.

Incident, e: Diğer bir cümlede içinde bulunan (cümle). Cümle-i i'tiraziye.

Incise: İçinde bulunduğu kelâmı az münâsebeti olan cümle, istitrad.

Incorrect, e: Eserlerinde yanlış bulunan muharrîr. Gayr-ı musahhah, yanlış.

Indéclinabilité: (sarf) Bir fiil veyâ ismin tasrîf olunmamazlığı, gayr-ı munsarif olması, adem-i insiraf.

Indéfini, e: (sarf) Mazi-i gayr-ı mahdud, mazi-i mutlak.

Index: Kitâb fihristi. Roma'da tedavülü Papa tarafından memnu' kitaplar defteri.

Indicatif, ive: Sıga-yı ihbariye.

Indirect, e complément: (sarf.) Mef'ûlün gayr-ı sarîh.

In-dix-huit: Her forması on sekize katlanarak 36 sahifeden ibâret olan matbu kitâb.

Indo-europén, ne: Fî'l-asl Hint'den çıkıp bütün Avrupa'ya intişar etmiş ve ekseriya Avrupa ümemiyle İranîler ve Ermeniler vesair akvamı cami' olan cins-i beşere itlâk olunur. Arya cinsi.

Infinitif: (sarf) Masdar.

Inflexion: (sarf) Tasrîf, i'rab.

Ingenu, e: Tiyatroda safderun rolünü icrâ eden oyuncu.

Initial, e: (sarf) Kelîmenin başında bulunan (harf, hece veyâ edât). Bir ism-i hasın veyâ bir fasıl ve bâbın birinci harfi. Marka harfleri, hurûf-u münferide.

Injouable: Oynanılmaz, sahne-i temaşaya vaz'olunamaz (tiyatro risâlesi).

Innomé, e: İsimsiz, gayr-ı müsemma.

Insinuation: Tenasüb-ü kelâm, telmihat gisbi san'at-ı edebiyeye itlâk olunur.

Interjectif, ive: Bir savt ve nidâ yerini tutan (kelîme veyâ cümle) .

Interection: Teessürat-ı kalbiyeyi tasvîr eden savt ve nidâya müte'âllik kelîme. Harf-ı nidâ.

Interlinéaire: İki satır arasına yazılmış.

Interlinéaire Traduction: İbarat-ı mütercemesi satırlar arasına konulan tercüme.

Interlocution: Mükâleme, muhatebe. İstintak, isticvab.

Interméde: Bir tiyatro oyununun iki faslı arasındaki eğlence.

Interpolation: Bir kitâbın metni arasına hariçten kelimeler ve ibâreler derc ve ilâve etmek.

Interprétation: Tercüme, tefsir, şerh. Ta'bir. Ma'na veriş, te'vil, izah.

Interrogatif, ive: Sual ve istifhama yarayan, istifhamî.

Interrogatif particule: Edât-ı istifham.

Interrogation: Sual, istifham.

Interrogation point d': Alâmet-i istifham, istifham işâreti (?).

Intitule: Kitâb ve fasıl vesâire ünvanı, serlevha.

Intransitif, ive: (sarf) Mef'ul-u sarih olmayan ef'âl-ı lazimeye itlâk olunur.

Introduction: İdhâl, takdim. Mükaddime, dibace, medhâl.

Inventaire: Emval ve eşya müfredât defteri. Defter-i kassam.

Inversion: Kelâmın sırasının tebdili, kalb.

Iota: Elifba-yı Yunanîye'nin dokuzuncu harfi. Harf-ı vahid.

Ioticisme: Bir lisânda (i) harfinin yâni kesrenin kesret-i isti'mali.

Ironie: İstihza.

Irréguliere, ére: Kâ'ideye muhâlif, müstesna, şazz, semâî.

Irréguliere Verbes: Ef'âl-ı şazze, ef'âl-ı semaiye.

Italique: Eski İtalya'ya mensûb, İtalyevî. Eğrice bir nevi' yazı ve hurûfat: *abc*.

Itératif, ive: Mükerrer.

Itinéraire: Seyyahların yol hakkında menzil be-menzil yazdıkları ma'lumat ve ta'rîfat-ı seyahatı müş'ir muhtıra, seyahatname.

J

Jargon: Bozulmuş ve kâ'ideden çıkmış kaba lisân. Bir kaç kişi veyâ bir hâlk beyinde müttefikün-aleyh kelimelerden ibâret lisân.

Jéhovah: Lisân-ı İbranîyede lafza-i celal, Benî İsrail ilahı, Yahova.

Journal: Vukû'âtın günü gününe yazıldığı defter veyâ varaka, yevmiye, curnal. Gazete, ceride. Tezkiretü'l-ulema.

Joyeuseté: Latife, mizah.

Judaique: Bir kitâb veyâ kanunun harf ve ibâresine yapışıp hüküm ve misaline dikkat etmeyen, tahrifi.

K

Kératoglosse: Karniye-i lisâniye.

L

Labial, e: (sarf) Dudakla telaffuz olunan (hurûf).

Labial lettres: Huruf-u şaffe: b, m, f. Dudağa mensup ve müte'âllik, şafevî.

Labdacisme: Bir kelime veyâ ibârede çok lamlar tetabbu'u. Lam'ın vesair harflerin kalın ve peltek telaffuz olunması.

Laconique: Yunan-ı kadîmin (Lakdimonya) ahâlisine mahsûs tarz ve usûlde mu'cez, muhtâsâr, az sözle ifâde olunan.

Lacune: Bir kitâbın eksik yeri. Metin noksanı. Bir tahrîratta beyaz yâni açık bırakılan yer.

Lai: Eski bir nevi' şikayet-amiz kaside.

Langue: Dil, lisân, zeban. Lugat, lisân.

Langue m  re: Lisân-ı asli, elsine-i sairenin müştak-ı minhi olan lisân.

Langue morte: Tekell  m   hiç bir yerde müsta'mel olmayan lisân.

Langue vivante: S  ylenmekte bulunan lisân.

Latiniser: Ecneb   bir kelîmeye Latin lis  n   şivesini vermek, Latinleştirmek.

Latinisme: Latin lisânına mahsûs şive.

Lecture: Okuma, kıraat. Okunacak şey, kıraata mahsûs kitâb.

L  gende: Az  zlerin terceme-i hâli. Masal kabilinden ahvâl-ı gar  beyi uzun ve usandırıcı hikâye. Bir sikke veyâ madalyanın üzerine mahkuk yazı.

Lettre: Harf, yazı. Mektub, name. Tahr  rat, tezkire.

Lettrine: Bir haşiyeye alâmet olmak üzere bir kelîmenin yanına vaz' olunan ufak harf.

Lugat kitaplarının sütun-u balasına vaz' olunan üçer büyük harf.

Lexicographia: Lugat kitâbı yazmak fen ve usûlü, ilm-i lugat.

Lexicologie: Bir lisân lugatlarının iştik  k ve meani ve ahvâl-ı sairesinden bahseden ilim, ilmi'l-luga, ilmi'l-iştik  k.

Lexique: Lugat kitâbı, muhtâsâr lugat, lugatçe ki ekseriya bir kitâbın münderecatından muhtac-ı şerh ve tefsir görülen kelîmelerin ma'n  larını izah için o gibi kelimâtı hâvî olarak kitâbın nihayetine derc edilir.

Liasion: (sarf.) Vasl.

Libelle: Risâle-i hicviye.

Libellé: Kaleme almak, tanzim, tahrîr.

Librairie: Kitapçılık, sahhaflık. Kitapçı dükkânı, sahhaflık dükkânı.

Ligature: Bir kaç harfin girift olarak birlikte yazılması, çifte hurûf, girift.

Ligne: Çizgi, hat. Satır. Eski ölçüde bir kaç noktadan ibâret hat.

Lingual, e: Lisâna müte'âllik, lisânî.

Lingual consonnes: Hurufü'l-lisân. Hurufü'l-lîn: n, r bu kabilinden.

Linguistique: Elsine-i muhtelif beyindeki münasebattan bahseden ilim, ensabü'l-elsine, ilmü'l-lisân.

Liste: Defter, esâmî'' veya rakamlar cedveli.

Littéraire: Edebiyata mensûb ve müte'âllik, edebî.

Littéraire Œuvres: Asâr-ı edebiye.

Littéraire critique: Tenkîd-i edebî.

Littéraire propriété: Hakk-ı te'lif.

Littérale: Harfî, harf be-harf, lafzî. Hurufla ifâde olunan.

Littérale Traduction: Harfiyen terceme.

Littérale Sens: Ma'na-yı lafzî.

Littérature: Edebiyat, ülum-u edebiye. Bir kavim ve memleketin âsâr-ı edebiyesi.

Livre in-folio: Formaları ikişer yapraktan ibâret büyük kıt'ada kitâb.

Livret: Küçük kitab, kitapçık.

Locution: Ta'bir, sûret-i ifâde, terkîb.

Locution adverbiale: Hâl veya zarf ma'nasıyla bir kelîme yerini tutan terkîb, terkîb-i hâli.

Locution prépositive: Harf-ı cerr yerini tutan terkîb.

Logie: Mebhas ve ilim ma'nasıyla pek çok ıstılâhât-ı ilmiye ve fennîye kelîmelerinin âhîrinde bulunur.

Logique: İlm-i mantık. Doğru düşünme, ma'kuliyet. Düşünmenin tarik ve usûl-ü mahsûsası.

Logogriphe: Harfleri diğer bir sûretle terkîb olundukda başka bir kelîmeye kalb ve tahvil olunan kelîme, mu'ammâ, lugaz.

Logomachie: Elfâz ve kelimât hakkında mübahese ve mu'areze.

Longue: (sarf) Memdud hece, sakîl hece.

Louanger: Mübalağa ve ifratla medh ve sitayiş etmek.

Lustre: Tiyatrolarda sahne-yi temaşaya konulan oyunları alkışlamak üzere tiyatro sâhibi tarafından ücretle tutulan adam. (Bu gibi sahte alkışçılar halkın enzarına görünmek üzere daima avizenin altında oturdukları için böyle tesmiye edilmişlerdir).

Lutrin: Kilisede okunan du'â kitâblarının vaz'ına mahsûs rahle.

Lyrique: Zaman-ı kadîmede bir batla çalınan eş'ar.

Lyrique Poésie: Gazeliyat ve mersiye kabilinden eş'ar. Bu kabilden eş'ar nazmeden şâ'ir.

Lyrphorme: Kuvve-i şî'riye, tabiat-ş şî'riye. Şâ'irlik.

Lyrisme: İlhamat-ı şî'riye, teheyyc-ü şâ'irane.

M

Magasin: Risâle-i edebiye, risâle-i fennîye.

Main Avoir une belle: Güzel yazı yazmak.

Main Nouvelles á la: Gazetelerde fıkaret-ı müdhike, letaif.

Majuscule: Avrupa hatlarının büyük ve şekilce muhtelif harflerine itlâk olunur, başlı harf, majuskul: A, B.

Manière: Tarz, üslub, minval, sûret.

Manuscrit, e: El ile yazılmış, el yazısı, yazma. Yazma kitâb.

Marche: Askerin yürürken ayaklarını birden ve ta'lim ile atmalarını teshil eden şarkı ve çalgı, marş.

Marge: Kağıdın ve sahîfenin kenarlarında bırakılan beyaz ve yazısız yeri.

Haşiye, hâmiş, tahşiye.

Marge-Transporter en: Derkenar etmek, tahşiye etmek.

Marger: Basılacak kitâbın kağıdını sahifeler müsavi kenarlar bırakacak ve birbirinin üzerine gelecek sûrette vaz' ve tanzim etmek.

Marginal, e: Kenarlarında bir nakış veyâ hattı bulunan (yaprak vesâire), kenarlı, zuhâfe.

Masculin, e: Müzekker.

Masculin Rime: Ahirinde sağır e bulunmayan kâfiye, kâfiye-i sakine.

Masque: Tiyatro oyuncularının çehreyi istedikleri gibi tebdil etmek hasse ve kabiliyetleri.

Matériel, le élément: (sarf.) Unsûr-ı mâddî.

Matériel d'une langue: (sarf) Bir lisânın tecemmülat-ı sarfiyesi.

Médiale: Kelîmenin ortasında bulunan harf veyâ hece.

Mélancolie: Bir derd ve kederden ileri gelen hüzün, gam, kasavet, malhulya, karasevda. Hüzün ve kederi mucib olan, hüzün-engiz.

Mélodié: Bir şarkıyı terkîb eden nagamatın makâmına mahsûs karar perdesi. Ahenkli makâm, lahn. Latif sedâ.

Mélodrame: Pek acıklı ve intikam ve hıyanet ve katl gibi hareketle karışık tiyatro oyunu, facia-yı müessere ki bidayet-i ihdasında muzika ve nağmeler ile sahne-i temaşaya vaz' olunur idi.

Mélopée: Mütেকaddimin indinde şarkılar nazm ve tertîbi, kavâ'id-i lahn ve hitâbe.

Mémoire: Hatırda tutmak yahut hatıra getirmek kuvveti, kuvve-i hafıza, hafıza. Hatır, zihin.

Mémorial: Sâhibi tarafından yazılmış vuku'at ve ahvâli haki kitâb.

Ménestrel: Kurun-u vustada tanzim ettiği şi'irleri çalgı çalarak söylemek için büyüklerin konaklarını gezen şâ'ir ve çalgıcı, kahvehane şâ'iri, aşık.

Ménétrier: Köylerde hâlka raks ettirmek üzere gezen kemançeci, çalgıcı.

Ménologe: Ümem-i muhtelif takvimlerinden bahseden kitâb. E'izzenin isimlerini ve eyyam-ı mahsûsasını mübeyyin takvim.

Mental, e: Akla mensûb ve müte'âllik, aklî. Zihin ile olan.

Mère langue: Başka bir lisândan neş'et etmeyip belki kendisinden sair lisânlar neş'et etmiş olan lisân-ı aslî. Ana lisân.

Message: Bir şey veyâ bir haber götürmek memuriyeti, sailik. Bir yere götürülecek haber yahut eşya veyâ sipariş. Beyânname, emir. Nutuk, mâkâle.

Métalepse: Zikr-i melzûm irâdet-i lâzım veya zikr-i lâzım irâdet-i melzûm.

Métaphore: İsti'âre, mecaz.

Métaphorique: Mecaza müte'âllik ve mecazları çok olan, mecazî.

Métaphrase: Harfiyen tercüme, şerh ve tefsir.

Métaphysique: Efkar ve ervah ve hissiyat gibi mevadd-ı gayr-ı tabi'iyeden bahseden ilm-i hikmet, hikmet-i gayr-ı tabi'ie, ma-favke'l-tabia, ilm-i kelâm.

Métaplasme: Bir harf veyâ hecenin hazf ve ilâvesiyle bir kelîmenin ta'dili, kalb, ibdal.

Métathèse: (sarf) Bir kelîmenin içinde hurûfun takdim ve te'hiri ile olunan tebdil.

Méthode: Usûl, tarik, kâ'ide. Adet.

Méthodique: Usûl ve kâ'ideye tevfikeyn, müretteb ve muntazam, san'atlı.

Méthodologie: Mebhasü'l-usûl.

Méthodisme: Bir usûl-ü mahsûsaya tabi'iyet.

Méthodiste: Bir usûl-ü mahsûsa ittihaz eden muharrîr.

Métonomasie: Bir ism-i hassın elsin-i atîkadan birine tercümesi ile tağyir ve tebdili.

Métonymie: Zikr-i sebeb iradet-i müsebbeb, zikr-i mahâll iradet-i hâll, zikr-i cüz' iradet-i küll gibi sanâyi'-i kelâmiye.

Métromanie: Şi'ir söylemek merakı, manya-ı şi'ir.

Mime: Mukallid. Eski zamanın müdhik oyuncusu.

Mimique: Taklid, mukallidlik, tiyatro oyuncusunun maharet-i mukallidanesi.

Taklidi, mukallidâne.

Mimologie: Usûl-ü taklîd, mukallidlik.

Miniature: Zamlı suda münhâll boyalarla küçük resimler tersim etmek fennî. Bu sûretle yapılmış resim.

Minute: Müsvedde.

Mischna: Hz. Musa'nın zamanından beri Ben-i İsrail kahinlerinin menkulatını cami' kitâb.

Miséréré: Hz. Davud mezâmîrinin ellincisi ve bunun kilisede okunduğu makâm.

Mode: Usûl, tarz, sûret. (sarf.) Ef'âlin binası.

Modificatif, ive: Tağyir ve ta'dil eden, mugayyir, muaddil. Cümlelerin mealini tağyir eden kelîme.

Modulation: Bir makâmın seyri, bir makâmdan diğerine geçme. Aheng-i esvât. Gezinme. Perdelerin tebdili.

Monogramme: Bir ismin bir kaç harfinden ibâret şifre. San'atkarların kendi masnu'atları altına hakk ettikleri kendi isimleri veyâ isimlerinin bir veyâ bir kaç harfi. Marka, damga.

Monographie: Yalnız bir nev' veyâ bir ferdin ta'rîf tavsifi, tavsif-i hususi.

Monologue: Tiyatro sahnesinde yalnız bir adam kalıp kendi kendine söylenmesi.

Monorime: Bütün beyitlerinin kâfiyesi bir olan şi'ir, mesnevî.

Monostique: Yalnız bir beyitten ibâret şi'ir, müfred.

Monosyllabe: Yalnız bir heceden mürekkeb lafız, vahidü'l-hece.

Monotype: Müteşabihü'l-ecnas, müteşabihü'l-suver.

Morale: Bir mesel ve hikâyenin ibret alınacak ciheti .

Moralité: Kurun-u vustanın manzûm faciası.

Morceau: Bir kitâb vesâireden çıkarılmış parça, fıkra. Musiki ve resim vesâireye müte'âllik, kıt'a, fasıl.

Morphée: Esâtîrde uyku ma'budu mefhumu.

Mot: Söz, kelîme, lafız, lakırdı, kelâm, suhan. Mesel (Emsal). Hikmet (Hikemiyat). Lugaz gibi musta'mel kelîme.

Motet: Çalgı ile çalınan Latince du'â.

Motif: Sebeb, mucib, ba'is, esâs.

Mouillé, e: (sarf.) “y” gibi okunan “le” harfine itlâk olunur.

Muet, te: Telaffuz olunmayan veyâ pek az telaffuz olunan (Harf-ı sedâ).

Mythe: Tarih veyâ ahlâka dâ’ir bir hikmet ve hakîkatin remzi makâmında olan esâtîr-i kadîme ahvâl ve eşhası. Asılsız şey, masal.

Mytographie: Esâtîre müte’âllik kitâb yazan muharrîr, efsane-nüvis, hurafat-nüvis.

Mythologie: Esâtîr kabilinden olan edyan-u kadîmeden ve onların ilahesiyle kahramanlarından bahseden tarih, esâtîr, hurafat.

N

Napée: Esâtîr-i Yunaniye’de çayır ve ormanlar perisi.

Narration: Hikâye, rivayet, nakil. Şakirdanın inşa’ dersinde kaleme aldıkları vazife. (sarf.) Kelâm-ı haberî.

Narratif, ive: Nakl ve hikâyeye ve rivayete mensûb ve müte’âllik. Bir vak’ayı olduğu gibi rivayet eden (lâyihâ ve raport vesâire).

Narré: Hikâye, kıssa.

Nasal, e: m, n harfleriyle an, in, on, un hurûf-u mürekkebesine itlâk olunur.

Naturalisme: Tabi’î olma, hâlet-i tabi’îye. Mezheb-i tabi’îyun, tarik-i dehriyun.

Naturel, le: Tabi’î. Zati, cebelî. Mukteza-yı hâl ve şe’n, zarurî. Ziyinetten arî ve hâl-ı tabi’asında bulunan, sade, hâlis, tezvirsiz.

Naumachie: Eski Romalılar indinde bir muharebe-i bahriyeyi tasvîr eden tiyatro oyunu ve bunun icrâsına mahsûs mahâl.

Nécrologie: Vefayat-ı meşâhir ve tercüme-i hâllerini cami’ mâkâle, vefayatü’l-a’yan.

Négatif, ive: (sarf) Nefy ve nehy eden (edât vesâire). Kadiye-i menfiye, cümle-i menfiye.

Négation: (sarf) Edât-ı nefy, edât-ı nehy.

Némésis: Esâtîr-i Yunaniye'de intikam ilahesi.

Nénies: Eski Yunanlılar ve Romalıların cenazenin defni sırasında söyledikleri mersiyeler.

Néographie: Yeni imlâ ile yazmak usûlü.

Néo-Latine: Başlıca Latince'den mütevellid olan Fransız ve İtalyan ve İspanyol lisânlarına itlâk olunur.

Néologie: Bir lisânda yeni ıstılâhât ve ta'birat icad ve isti'mali.

Néréide: Esâtîrde deniz perilerinin beheri.

Nervure: Kitâb cildinin arkasındaki kabartmalar.

Neutre Verbe: (sarf) Fiil-i lazım. Bazı lisânlarda ne müzekker ve ne müennes olan cemadat isimlerine itlâk olunur, cins- i salis.

Nom: Ad, isim, nam.

Nom Petit: İsm-i zatî. Aile ismi olmayıp herkes doğduğu vakit vaz' olunan isim.

Nom de guerre: Mahlas, lakab. (sarf) Aksam-ı kelîmeden isim.

Nominatif, ive: (sarf) Ahvâl-ı isimden mücerred hâli, merfu'.

Nomographie: Fıkıh ve kanuna müte'âllik kitâb.

Nota: Haşiye, hâmiş.

Notation: İşarat vaz'ı, remiz ve işâretle ifham.

Note: İşâret, alâmet. Hatırda kalmak üzere bir kâğıt ve cüz'dana kayd ve işâret olunan şey. Takrir, tahrîrat, tezkere, müzekkere.

Nouvelle: Kısa hikâye, kıssa, mesel.

Nuance: Elvandan beherinin derecat-ı muhtelifesinden her biri, derece-i levn. Nev'i veyâ cinsi bir olan şeyler arasındaki cüz'i fark..

Objectif, ive: Maddî, hakikî, fiilî. Düşünen ve bakan şahsın gayrı olan mevcudatın kaffesi, madde.

Objectivité: Maddiyet, fiiliyet, tasdikiyet.

Objet: Madde, şey. Mebni-aleyh, mebhûsün 'anh.

Odéon: Zaman-ı kadîmede Atina'da şu'ara ve mûsikîşinasların eş'ar ve bestelerini hâlka okumalarına mahsûs mahâl. Pars'da bir tiyatronun ismidir.

Ogre,esse: Masallarda çocuk etiyle beslenir gibi tasvîr olunan mahuf gûl-ı yabanî, dev, diyokaris.

Olographe: Hatt-ı dest ile muharrer

Olimpe: Esâtîr-i Yunanîye'ye göre ilahenin mecma'ı olan Limpoz dağı.

Onglet: Kitâb formları arasında dikilecek tek yaprağın katlanmış kenarı.

Ontologie: Ale'l-itlâk mevcudattan bahseden ilim, mebhâsü'l-mükevvenat.

Opéra: Musiki ile icrâ olunan manzûm facia (tiyatro oyunu), opera. Bu cins oyunlar icrâsına mahsûs tiyatro.

Opéra comique: Mudhik ve nesîr ile karışık tiyatro oyunu ve böyle oyunlar icrâsına mahsûs tiyatro.

Opéra bouffe: Mudhik ve tuhaf opera oyunu.

Opérette: Ehemmiyetsiz ve müdhik manzûm ve mensûr küçük tiyatro oyunu.

Opposé, e: Karşı karşıya olan, mütekâbil, mütenâzır. Muhâlif, zıd, aks. Muhtelif, mütenevvi'. Opposition: Mümâne'et, muhâlefet. Zıddiyet, nakz, tenâkuz.

Opuscule: Ulûm ve fûnuna müte'âllik küçük risâle, mecelle.

Oraison: Kavaid-i sarfiyeye göre bir ma'nayı tam ifâde eden kelimâtın hey'et-i mecmû'ası, kelâm.

Oraison funébre: Bir büyük adamın cenazesi üzerine veyâ mevta hakkında cemaatin huzurunda irad olunan nutuk.

Oraison Les dix parties d': Kelîmenin aksam-ı 'aşeresi.

Orale: Ağızdan ağıza geçerek işitilen, menkul, mervî. Ağızla ifâde olunan, şifahî.

Oratorio: Tevrat'tan ve tarih-i mukaddesten müstahrec olarak kilisede çalgı ile icrâ olunur facia.

Oréade: Esâtîr-i Yunaniye'de dağ perisi.

Organe: Mervec-i efkar, vasıta-yı neşr-i efkar olan (gazete).

Orphique: Esâtîr-i Yunaniye'de şi'ir ve musikinin mucidi addolunan Orfa nam şahs-ı mevhûma nisbet olunan bazı esrar ve ayinlere itlâk olunur.

Orthographe: Bir lisânın kelimelerini doğru yazmak ilim ve usûlü, imlâ, usûl-ü imlâ.

Orthographie: Hutut-u mustakime vasıtasıyla tersim, resm-i musattah.

Orthologie: Kavaide mutabık doğru söz ve ibâre, hüsn-ü tertil.

Ossianique: İskoçya şâ'ir-i meşhûru Ossa'nın eş'arı tarzında olan.

Overture: Tiyatro ve balonun ve musikinin ibtidasında çalınan makâm, peşrev.

P

Pagination: Kitab sahîfelerinin rakamları. Tertîb ve tarkîm-i sahâif.

Paléographie: Asâr-ı atîka yazılarının hâl ve kıraati ilmi, ilm-i köhne-hevanî.

Palimpseste: Yeniden yazı yazılmak üzere eskisi silinebilir bir nev'i tir e varak ve kitâb ki zaman-ı kadîmede müsta'mel idi. Bu sûretle eski yazısı silinmiş kitâb.

Palindrome: Kalb-ı müstevi veyâ maktub-u müstevi denilen san'at-ı bedi'îye ki evvel-i sûretle yapılan bir nazım aşağıdan yukarıya okunduğu hâlde dahi doğru okunmuş gibi çıkar.

Palinode: Her kıt'asının sonunda tekrâr eder bir beyiti bulunan kaside, nakaratlı manzûme, terci'-i bend.

Palinodic: Bir şâ'ir veyâ muharrîrin evvelki eserinde bast etmiş olduğu fikri tekzib veyâ inkarla veyâhut o fikirden rucu'la neşreylediği eser-i sani.

Pamphlet: Hicviye, hicivname, risâle-i hicviye.

Panegyrique: Bir adamın medh ve sitayışı hakkında irad olunan nutuk.

Panlexique: Umumî lugat kitâbı, kamus-u umumî.

Pantalon: Tiyatronun müdhik şahsı.

Pantomime: Her şeyi dilsiz olarak işâretlerle ifâde etmek usûlü. Böyle işâretlerle icrâ olunan tiyatro oyunu, pandomima. Böyle bir oyun icrâ eden oyuncu, pandomimci.

Paragoge: (sarf) Bir kelîmenin sonuna bir veyâ ziyade harfin zamm ve ilâvesi, ilhak.

Paragogique: Bir kelîmenin âhirine ilâve ve ilhak olunan harf veyâ hurûf, mülhak.

Paragraphe: Fıkra, bend, madde. Fasil. Bu fıkraların tafrikine mahsûs olan (§) paragraf işâreti. Fıkra-yı kanuniye.

Parallèle: İki zat veyâ şeyin ahvâlini mukayese sûretinde yazılmış kitâb.

Paraphrase: Şerh, tefsir, ta'bir, tafsil. Bir söze müstehziyane verilen yanlış ma'nalar, su-i ma'na.

Parémiologie: Durub-ı emsale müte'âllik kitâb. Durub-ı emsal mecmû'ası.

Parenthèse: İçinde bulunduğu kelâmla münâsebeti olmayan müstakil cümle, cümle-i mu'tariza. Böyle cümleleri ayırmaya mahsûs kavseyn işâreti, mu'tariza: ().

Parfait, e: (sarf) Mazî sığası.

Parisyllabique: Müsavî heceli, mütesaviyü'l-heca'.

Parlage: Faidesiz ve ma'nasız sözler, laklakiyat, herze.

Parlant, e: Söyleyen, natık, mütekellim.

Parlé,e: Tekellüm olunan (lisân), tekellümle ifâde olunan, tekellümde müsta'mel

Parler: Söylemek, lakırdı etmek, tekellüm etmek. Bahsetmek, söyleşmek, konuşmak, müsabehet etmek. Usûl ve tarz-ı ifâde, söz, lakırdı, lisân.

Parnasse: (mec.) Şi'ir ve şu'ara.

Parodie: Asâr-ı edebiyeden cüda bir kitâb mefhumunun hezeliyat sûretine tahvili.

Paroissien: Dua kitâbı.

Parole: Söz, kelâm, lakırdı. Söyleyiş, nutuk, kuvve-i natika. Sûret-i ifâde. Mesel (emsal), hikmet (hikemiyat), darb-ı mesel.

Le don de la parole: Fesahat.

Paronomase: Bir kelâmda lafzen müşâbih olup ma'naca beyinlerinde münâsebet olmayan iki kelîmenin cem'i, tecnîs, cinâs-ı nakıs.

Paronomasie: Bir kelîmenin iki lisânda bulunup ancak her birinde başka ma'nası olması, tesadüf-ü lafzî.

Paronyme: İştikâk vesâirece diğer bir kelîme ile münâsebeti olan kelîme.

Participe: Hem sıfat, hem fiilden ma'dud olan kelîme, sığa-yı müştereke.

Participe present: İsm-i fa'îl.

Participe passe: İsm-i mef'ul.

Particule: (sarf) Kendi kendine bir şey beyân etmeyip kelîmelere idhâl veyâ ilâve olunan harf veyâ hece, edât. Hiç bir tasrîf ve i'rab kabul etmeyen kelîme, harf.

Partitif, ive: (sarf) Cüz' ve kısım beyân eden.

Partition: Bir tiyatro veyâ oyunda veyâ cem'iyet-i mûsikîyede her sazendenin icrâ edeceği hisse-i mûsikîye, taksim.

Passage: Kitâb vesâireden çıkarılmış ibâre, fikra.

Passé: (sarf) Fiil-i mazî.

Passé antérieur, e: Hikâye-i mâzi.

Passé défini, e: (sarf.) Mâzi-i şuhûdî, mâzi-i muayyen sığası.

Passif, ive: (sarf.) Meçhûl, fiil-i meçhûl.

Passivement: Meçhûl olarak, meçhûl sığasıyla ve ma'nasıyla.

Passivité: Sıgaların meçhûl olması, bina-yı meçhûl.

Pastoral, e: Çobanların veyâ kırların ve köylülerin ahvâlini mübeyyin ve musavvir.

Pastoral poésie: Çoban şi'iri, eş'ar-ı ra'îye.

Pastorale: Eşhası çobânlardan ve çobân karılarından ibâret tiyatro oyunu. Çobanlara müte'âllik manzûme, eş'ar-ı ra'îye. Çoban havâsı, makâmı, raksı.

Pathos: Kelâmda sahte bir heyecan göstermekten ileri gelen ibâre ta'kidî.

Patois: Avam-ı nas ve köylülerin veyâ bir eyâlet ahâlisinin söyledikleri kaba ve galat lisân.

Patronymique: Cedd-i ekberiyenin ismine nisbetle bir kavim ve hanedan ve sülaleye verilen isim.

Pauvre: Ta'birat ve kelimâtı her şeyi ifâdeye gayr-ı kâfî, dar (lisân).

Pejoratif, ive: Fransız lisânında bir iki harf ilâvesiyle ma'naları değışip istihza ve tahkir makâmında kullanılan kelîmelere itlâk olunur.

Pentamètre: Eski Yunan ve Latin lisânlarında beş tefe''üleli mısra', hüması.

Pénultième: Kelîmenin son harf veyâ hecesinin üstünde olan harf veyâ heceye itlâk olunur, kable'l-âhir.

Période: Bir kaç cümleden mürekkebe kelâm.

Péripétie: Bir hikâye veyâ tiyatro kitâbı eşhasının birdenbire hâsıl olan nekbet olan ve edbarı gibi tegayyür-ü ahvâl. Bir manzûme veyâ tiyatro kitâbının netîcesi.

Périphrase: Kendi ismiyle tesmiye olunmayan bir şeyi ifham için kullanılan ta'bir, isti'âre.

Périssologie: Lüzumsuz yere fazla (sarf) veyâ müterâdif kelîmeler isti'mali, tekrar-i gayr-ı müfid, itnab, tatvil-i kelâm.

Permutation: (sarf) İbdal.

Péroration: Sözün son fıkrası, netîce, hatime-i kelâm, hatime.

Personne: (sarf) Ef'âl ve zemairin gâib ve muhatab ve mütekellimden ibâret olan ahvâl-ı selasesi.

Personel, le pronom: (sarf) Zamir-i şahsî.

Personel, le mode: (sarf) Fiilini masdardan başka sıgalarının beheri.

Personnification: Müşakele denilen san'at-ı bedi'îye, timsal-ı mücessem.

Perspectif, ive: Mevaddı, ba'idîyet ve kurbiyetlerine ve beynlerindeki mesafeye göre tasvîr eden ve ilm-i menazıra muvafık olan (resim vesâire).

Philippique: Yunan-ı kadîm hatib-i meşhûru Domoste'nin, İskender'in pederi Filib'in aleyhinde irad etmiş olduğu meşhûr nutukların her biri.

Philologie: Asâr-ı edebiye ve lisânların kavâ'id ve iştikâkından ve mu'ahazat-ı edebiyeden bahseden ilim. Tetkikat ve mütala'at-ı edebiye.

Phonétique: Sedâya mensûb ve müte'âllik, savtî.

Phonécriture: Kelimeleri terkib eden esvâtı birer işâretle göstermek esâsına mebni yazı ki bildiğimiz yazılar bu kabildendir, hutut-ı savtiye.

Phrase: Ta'bir, terkib, cümle, kelâm, ibâre.

Phraséologie: Bir lisâna veyâ bir muharrire mahsûs terkib-i ibarat, nasak. Me'alsiz, mutantan ta'birlerle memlu' ibâre.

Picaresque: Başlıca şahsı bir hayduttan ibâret hikâye ve tiyatro kitâblarına itlâk olunur.

Pindarique: Yunan-ı kadîm şu'ara-yı meşhûrasından Pindar'ın eş'arı tarzında olan (şi'ir).

Pindarisme: Yunan-ı kadîm şu'ara-yı meşhûrasından Pindar'ın âsârı tarz ve usûlünde şi'ir ve ibâre.

Pittoresque: Hâl-i tabi'iyede bulunmakla beraber şayan-ı tasvîr bir sûretle güzel veyâ garîb olan (mevki vesâire), şayan-ı temaşa. Resimli, musavver.

Plat poésie: Sade ve basit ve tatsız şi'ir.

Pléonasme: Cümlelerin meefhumunu te'kid maksadıyla irad olunan elfâz-ı zaide.

Pluraliser: Bir kelîmenin ce'ini teşkil etmek, cem'lendirnek.

Pluriel, le: Cem' sığası ve cem'e müte'âllik.

Poème: Manzûm eser, manzûme, kaside, şi'ir. Operanın güftesi.

Poésie: Şi'ir, nazım. Şâ'irlik. Efkar ve hayâlât-ı şâ'irane. Asâr-ı manzûme, eş'ar.

Poète: Şi'ir söyleyen adam, şâ'ir. Tabiat-ı şi'riyesi olan.

Poétereau: Acemî ve adî şâ'ir.

Poétique: Şi'ir ve şâ'ire mensûb ve müte'âllik, şi'irî, şâ'irane. Fenn-i şi'ir, ilm-i aruz.

Poétiser: Bir fikir ve sûret-i şâ'irane vermek.

Point d'exclamation: Alâmet-i ta'accüb, ta'accüb işâreti (!).

Pointe: Nükte, mazmûn.

Polémique: Münakaşa-yı kalemiye. Münakaşa-yı kalemiyeye dâ'ir.

Polygraphie: Kütübhanenin mevadd-ı matnu'aya müte'âllik kütüb ve rasaile mahsûs tarafı, matnu'a kısmı.

Polygraphe: Mevadd-ı matnu'aya dâ'ir te'lifat yazan muharrîr. Mustansih, yazı makinası.

Punctuation: Cümle ve kelâmları ayırıp ibâreyi izah eden işaretin vaz' ve tahrîri, tankit, usûl-ü tankit. İbâre arsında müsta'mel nokta ve virgöl ve emsali işâretler.

Positif, ive: (sarf) Tafdil veyâ mübalağa ma'nasını hâvî olmayan sıfat.

Possessif: (sarf) Malikiyet beyân eden (zamir veyâ sıfat), temlikiye.

Postscenium: Eski tiyatroların sahneleri arkasındaki mahal.

Pot: Muhtelif fıkralardan mürekkebi kitâb vesâire.

Pot: Muhtelif havalardan mürekkebi şarkı.

Poulet: Muhabbetname, name, aşk ve alaka namesi.

Préambule: Mukaddime, dibace. Lüzumsuz söz, beyhude tatvil-i makal.

Précis: Mücmel, muhtâsâr, mucez kitâb. Hülâsa, icmal.

Préfixe: (sarf) Kelîmelerin evveline dahil olan edevata itlâk olunur.

Prépositif, ive: Huruf-u cerr ve edevat-ı ilsakiye kabilinden olan.

Préposition: Harf-ı cerr, harf-ı ilsak.

Présent, e: (sarf) Hâl sıgası.

Prétérit: Mazi sıgası.

Primitif, ive Langue: En evvel söylenmiş olduğu farz olunan lisân, lisân-ı aslî, lisân-ı kadîm.

Privatif, ive: (sarf) Nefy veyâ nehy ma'nasını mutadammın , menfi, sülbî.

Pivatif particule: (sarf) Edât-ı nefy, edât-ı nehy.

Prodrome: Mukaddime, dibace.

Prolégomènes: Bir kitâbın başındaki mufasssal mukaddime, mukaddimat. (İbn-i Hâldun'un "Mukaddime-i Tarih"i gibi).

Prolepse: Sual-ı mukaddere cevap makâmında olan cümle, cümle-i istinafiye.

Prologue: Kitâb ve ale'l-husus hikâye ve tiyatro kitâbı mukaddimesi, dibace.

Pronom: (sarf) Zamir, kinaye.

Pronominal, e: (sarf) Zamirî, kinayeye müte'âllik.

Pronominal verbe: (sarf) Fiil-i mutavaat ki Fransızca'da zamir ile teşkil olunur. Buna fiil zamiri dahi denir.

Prononciation: Telaffuz. İrad. İsdar.

Proposition: (sarf) Cümle, kaziye.

Propre Nom: (sarf) İsm-i has, alem.

Propre Sens: Ma'na-yı aslî, ma'na-yı lugavî.

Prosaique: Nesre müte'âllik, nesrî, mensûr. Uluvv-u fikri ve hissiyat-ı şâ'iranesi olmayan, bayağı (ifade).

Prosaisme: Şi'irin hissiyat-ı şâ'iraneden arî ve barid olması. Adî fikir.

Prosateur: Nesir yazan muharrîr.

Prosodie: İbârenin sedâ-yı münasible ve kavâ'id-i kıraate tatbiken okunması, tecvid. Yunan-ı kadîm ve Latin lisânları eş'arında sakîl ve hafif hecelerin farkı ve bundan bahseden ilim, ilm-i arûz.

Prosopopée: Mütevvefâ veya gâib bir adamın ağzından irâd olunan söz, teşhîs, tecsîm.

Prosthése: (sarf) Bir kelîmenin başına ma'na değiştirmez bir harf idhâli.

Protagoniste: Tiyatroda baş aktör.

Protase: Tiyatro manzûmelerinin mebni-'aleyhini muhtâsâran mübeyyin mukaddime.

Proverbe: Mesel, darb-ı mesel, atalar sözü. Bir meselin teşrihinden ibâret küçük tiyatro müdhikesi.

Psalmiste: Mezâmîr yazan.

Psalmodie: Mezâmîrin sûret-i tilâvet ve terennümü. Tarz-ı vahid üzre ve usanç verecek bir sûretle kıraat ve tilâvet.

Psaume: Mezâmîr-i Davud.

Pseudonyme: Nam-ı müste'ar. Nam-ı müste'ar ile kitâb neşreden. Nam-ı müste'ar ile neşrolunmuş kitâb.

Q

Quadrisyllabe: Dört heceli. Dört heceli kelîme.

Quatrain: Dört mısra'dan ibâret nazım, rûbai.

R

Rabâchage: Sözü uzatıp bir şeyi defaatle tekrâr etme, tekrîrle tatvîl-i mâkâl.

Rabelaisien, ne: Muharrir-i meşhûr Rable'nin sûret-i ibâresine müşâbih yâni pek serbest ve serkeşane (ibâre ve sûret-i ifâde).

Racine: (sarf) Asıl (far'ın zıddı), müştakun minh.

Racinien, ne: Fransa meşâhir-i şu'arasından (Rasin)'in sûret-i ifâdesine mutabık veyâ mensûb ve müte'âllik olan.

Raconter: Nakl ve rivayet etmek. Hikayat ve vuku'at nakletmek.

Racontage: Ehemmiyetsiz ve bıktırıcı rivayet, masal.

Raconteur, euse: Hikayat ve vuku'atı nakletmeyi seven adam, nâkil, ravi, efsanegu.

Radical, e lettres: Bir kelîmenin müştak-ı minhinde dahi bulunan hurûf, hurûf-ı asliye. Kelîmenin hurûf-ı asliyesi.

Radical Signe: Cezr işâreti: √.

Ramiste: 1557 tarih-i miladîsinde Ramos nam zat tarafından icad olunan *v* ve *j* harflerine itlâk olunur.

Rapsodie: Homer vesâire şuaara-yı kadîme manzûmelerinin beher faslı. İrtibatsız ve münâsebetsiz bir sûrette cem' edilmiş adî eş'ar veyâ fıkaret.

Rapsode: Yunan-ı kadîmde şehirden şehire gezerek şuaranın ve hususiyle Ebu's-şu'ara Homer'in eş'arına okuyanlara verilen isimdir.

Rebus: İşarat ve hurûf ve erkamla tertîb edilen mu'ammâ, lugaz.

Recension: Muellefât-ı kadîme matbu'larının el yazısı olan nüshâlarıyla mukabele ve tatbiki.

Rechanter: Bir şarkıyı tekrâr etmek, tekrâr söylemek. Bir sözü, usandıracak derecede tekrâr etmek.

Réciproque: (sarf) Müşareket beyân eden (fiil).

Récitateur: Ezber okuyan. Nâkil, râvî.

Récitatif: Vezinsiz şi'ir.

Réclame: Eski kitâblarda sahîfenin altına yazılan kelîme ki sahîfe-i atiyenin birinci kelîmesidir.

Redoublement: (sarf) Lisân-ı Yunaniye'de bazı sıgalar da fiilin hurûf-u aslîyesinden birinci harfin tekerrürü.

Redite: Sözün tekerrürü, tekrâr.

Redondant, e: İtnablı, lüzumsuz tatvilat ve tafsilatı hâvî.

Redonder: Fazla ve lüzumsuz ta'viratı hâvî olmak.

Reduplicatif, ive: (sarf) Tekrâr ma'nasını beyân eden (harf ve edât).

Réduplication: (sarf) Bir harf veyâ hecenin tekerrürü, teza'üf.

Réfléchi, e verbes: (sarf) Mutava'at fiilleri.

Refrain: Şarkı nakaratı. Vird-i zeban.

Régime: (nahiv) Cümlelerin mefhumunu ikmal eden müte'âllikat-ı fiilden beheri.

Registre: Matbu' kitâb yaprağının iki sahîfesi arasındaki tetabuk yâni birinin tamamıyla diğerinin üstüne gelmesi.

Régression: (nahiv) Kelimeleri bir, lakin sıraları muhtelif ve ma'nalar_ mütebayın iki cümle beynindeki münâsebet.

Régulier, ére verbe: (sarf) Fiil-i kıyasî, sahîh, salim.

Relatif, ive pronom: (sarf) İsm-i mevsul.

Relation: Nakl, rivayet, tekrar, hikâye.

Remarque: Mütala'a, mülâhaza, işâret, tenbih. Haşiye.

Rencontré, e: Bulunmuş, düşünülmüş (söz vesâire).

Rentrée: Tiyatro oyuncusunun bir vakit ta'til ve gaybubetten sonra tekrâr sahneye çıkması.

Renvoi: Haşiye, haşiye işâreti.

Réplique: Tiyatro oyuncusunun sözü arkadaşına terk etmezden evvel söylediği son kelîme. Cevaba cevab, redd-i kelâm ve cevab.

Répons: Cevaba alâmet olmak üzere konulan ® harfi ki bizdeki ©'ye muadildir.

Reprise: Tiyatroda bir oyunun tekrâr icrâsı.

Représenter: Bir tiyatro oyunu icrâ etmek. Tiyatro oyununda bir şahsı taklîd etmek, bir rol icrâ etmek.

Réticence: Telmîh, îhâm.

Réticence poétique: Tecâhül-ü ârifâne.

Rétrograde vers: Kalb ve maklûbu müstevî nev'inden olan eş'ar.

Rhétorique: İlmi beyân, fenn-i belâgat. Bu ilimden bahseden kitâb.

Rhétorique Figures de: Lisâna hüsn ve letâfet veren senayi'-i beyânîye ve bedi'îye.

Rhytmique: Mevzun, vezne muvafık, takti'e mutabık.

Riche Langue: Kelimat ve istilâhât ve ta'biratı çok ve vasi' lisân.

Riche Rime: Beynlerinde layıkiyle müşâbehet ve mütabakat bulunan kâfiyeler, kâfiye-i tamme.

Rimailler: Fena şi'ir yapmak, teşa'ür etmek, kelâm-ı mevzûn söylemek.

Rime: Kâfiye, seci'.

Rime masculine: Sonunda sağır e olmayan seci' ve kâfiye, kâfiye-i mücerrede.

Rime feminine: Sonunda sağır e bulunan seci' ve kâfiye.

Rime riche: Kâfiye-i tamme. Eş'ar, ebyât.

Rimé, e: Müsecca', mukaffa.

Rimé phrases: Kelâm-ı müsecca'.

Rimer: Mukaffa ve müsecca' olmak. Seci' ve kâfiye uygun gelmek. Şi'ir söylemek.

Nazmetme, nazma çevirmek.

Rimeur: Şi'ir söylemekle veyâ kâfiye ve seci' ile uğraşan adam, kâfiye meraklısı. Adî şâ'ir.

Rituel: İbadat ve merasim-i mezhebiye menasikini hâvî kitâb, ayin kitâbı.

Ritualiste: Edyan ve mezahib-i muhtelif menasikine müte'âllik kitâb yazan muharrîr, rûsum-u mezhebiye muharrîri.

Rolé: Bir oyunun, tiyatro oyuncularından beherine düşen kısmı, vazife, rol.

Roman: Hikâye, kıssa, masal, efsane, roman. Asılsız rivayet, masal, garîb sergüzeşt.

Romance: Kısa, sade ve latif bir hikâye-i manzûmeden ibâret küçük şarkı, destan nev'inden olan eş'ar.

Romancero: Bazı vak'a-yı kahrama'nâne veyâ hikayat-ı müessereyi hakî İspanyol şarkıları mecmû'ası, kaside tarzında menkıbe.

Romanesque: Hikâye kitâblarına mahsûs veyâ şayeste, şâ'irane, hayalî. Mübalağalı, i'zam olunmuş.

Romantique: Fransa'nın kudema-yı üdebası tarafından te'si edilen usûl-ü inşa ve tahrîri terk veyâ ta'dil ile yeni çığır açan muharrîrlere ve bunların usûl-ü inşasına itlâk olunur.

(Zıddı: Classique).

Romantisme: Fransa'nın kudema-yı üdebası tarafından ittihaz olunan usûl-ü inşa ve tahrîre mugayyir olan usûl-ü cedide.

Rondeau: On iki mısra'dan ibâret bir nevi' kıt'a. Bir usûl-ü mahsûsa ile mısra'ları tekrâr olunan şarkı.

Rubrique: Kitâblarda vaktiyle kırmızı yazı ile yazılan fasıl ve bâb bairarı, ünvan.

Gazetelerde bir havâdis veyâ telgrafın nereden geldiğini gösteren memleket ismi ki fikranın üstüne yazılır.

Rudiment: Latin lisânının kava'id-i ibtidaiyesini hâvî kitâb, emsile risâlesi.

Runique: Eski İskandinavların vesair akvam-ı imaliyenin lisân ve hurûf vesâiresine itlâk olunur.

S

Saga: İskandinavların tarih ve esâtîr-i kadîmelerine müte'âllik nakliyat.

Saphique: Yunan-ı kadîm ve Latin lisânlarında on iki heceden ibâret mısra'lara itlâk olunur.

Sapientiaux: Kütüb-u mukaddesenin hikmet veyâ hikemiyata müte'âllik olanlarına itlâk olunur.

Sarcasme: İstihza-amiz hiciv.

Sardonique: İstihzalı, kinayeli.

Satire: Şâ'irin zamanının fenalıklarını ta'addüdat yollu nazmettiği manzûme, şikayetname. Hiciv, hicivname, hicviye.

Saynète: Şarkılı ve müdhik ufak tiyatro oyunu.

Scander: Şi'irin veznini anlamak veyâ göstermek için mısra''ın hecelerini ayırarak ve sayarak okumak, şi'iri tefe''ülelere ayırmak, takti' etmek.

Scénario: Tiyatroda icrâ olunacak oyunun sahnedeki sıra ve tertîbini, oynayacak oyuncuların isimlerini havî risâle.

Scène: Tiyatroda oyuncuların çıkıp oynadıkları mahal, sahne. Sahnenin tertîbat ve mefruşatı. Tiyatro kitâblarının fen ve usûlü. Tiyatro kitâbının mürekkebi bulunduğu fasıllardan beherinin taksimatı ki bir şahıs eksilmek, zamm olmakla hâsıl olur, sahne, meclis.

Scénographie: Tiyatro sahnesi perdelerinin nakış ve tersimi san'atı.

Science de la parole: İlm-i beyân.

Scoliaste: Kütüb-u kadîmeye haşiyeler yazan muharrîr, sâhib-i haşiye, haşiyenüvis, şarih.

Scolie: Kütüb-u kadîme üzerine yazılan kavâ'id-i sarfiye vesâireye dâ'ir haşiye, şerh.

Scribe: Kitâb istinsâhı san'atıyla geçinen katib, müstensih.

Scriptural, e: Kütûb-u mukaddeseye mensûb ve müte'âllik.

Sentence: Kısa ve ancak mefhumu vasi' kelâm, hikmet, hikemiyat, hadis, mesel, kelâm-ı kibâr.

Sentencieux, euse: Hikemiyat kabilinden kısa ve vasi' ma'nalı sözlerle ifâde-i meram etmeği i'tiyad etmiş (adam). Emsal-ı hikemiyat veyâ akval-ı kibârı havî olan.

Sentimentalisme: İzhar-ı hissiyatta mübalağa etmekten ibâret olan belagat noksanı, bu yoldaki nakayıs-ı edebiye. Felsefece, hülya ve hayâlât ve aşk ve muhabbet ile imrar-ı evkat etmek kavli.

Serré, e Style: Pek mucez ve kısa ta'birli ibâre.

Sigle: Eski yazılarda bazı kelimelerin yerine yazılan birinci harfleri, rumuz.

Signe: İşâret, remz, imâ.

Signification: Ma'nâ, me'âl.

Sille: Eski Yunanîlerin bir nev'i manzûme-i hicviyesi.

Simple: Sade.

Simple Style: Üslub-u sade.

Symple Temps: Fiil-i i'ane ile teşkil olunmayan ezmine, ezmine-i basite.

Singulier, ére: (sarf) Müfred.

Sirvente: Fransızların bir nev'i harb şarkıları.

Solécisme: Kavaid-i sarfiye ve nahviye hatası, za'af-ı te'lif.

Soliste: Tiyatroda kendi kendine söyleyen bir şahsı taklîd eden oyuncu.

Sonnet: On dört mısra'lı nazım veyâ gazel.

Sotie: Eski Fransız müdhikelerinin güldürecek sözleri.

Sottisier, ére: Hamakatten ileri gelmiş tuhaf sözler ve hikâyeler mecmû'ası.

Soubrette: Tiyatronun müdhik oyunlarında taklîd olunan hizmetçi kadın.

Sous-titre: Kitâbın asıl ismi altında yazılan ikinci isim ve ünvanı.

Spech: Muhtâsâr nutuk.

Spondaique: Altı cüz'den mürekkebe olup beşinci cüz'ü iki hece-i memduddan ibâret olan mısra'ya itlâk olunur.

Spondée: İki hece-i memduddan ibâret mısra' cüz'ü.

Style: Kitâbet fen ve usûlü, inşa. Usûl, tarz, nasak.

Subjectif, ive: (sarf) Mübteda veyâ fa'ile müte'âllik. İbtidâî.

Subjonctif: (sarf) Sığa-yı iltizamiye, sığa-yı inşaiye.

Substantif: (sarf) İsim, ism-i zat, ism-i mevsuf.

Substantif Verbe: (sarf) Olmak ve bulunmak ma'nasını beyân eden "être" fiili, fiil-i isnâdî.

Suffixe: (sarf) Ma'nasını değiştirmek üzere kelîmenin âhîrine ilhak ve ilâve olunan harf veyâ edât, lahika, levahik.

Suffixe dérivatifs: (sarf) Levahik-i istikâkiye.

Suffixe péjoratifs: (sarf) Levahik-i tenfiriye.

Suffixe diminutifs: (sarf) Levahik-i tasgiriye.

Suffixe augmentatifs: (sarf) Levahik-i tevfiiriye.

Sujet: (sarf) Mübteda, müsned'ün-ileyh, fail ve naib-i fail.

Superfétation: Fazla kelîmât ve ta'birat.

Superlatif, ive: Tafdil ve mübalağa sığasında olan. Sığa-yı tafdil, sığa-yı mübalağa.

Supplement: Bir kitâba ilâve olunan kısım, zeyl, tetimme. Gazete ilâvesi.

Suppositif, ive langu: Lisân-ı hâl.

Surpensif, ive points: Point surpensifs: İradından sarf-ı nazar olunan kelîmelerin yerine yazılan noktalar, nukat-ı muallaka, nukat-ı insirafiye.

Syllabe: Birden telaffuz olunan bir veyâ birkaç harf, hece.

Syllabilittére: İki harfli hece.

Syllabe polyittére: Çok harfli hece.

Syllaber: Hecellemek.

Syllepse: (sarf) Kelîmelerin suver-i lafziyesinden sarf-ı nazarla ma'nalarına göre cins ve adedce mutabakatı. Mugalata-yı ma'nevi'ye ve tavriye.

Sylve:s Bir mecmu'anın içindeki eş'ar ve şarkılar.

Symbole: Bir hâlet ve sıfat-ı ma'neviyenin tasvîr-i mücessemi ve nişân ve alâmeti addolunan şey veyâ resim ve şekil, misal-ı mücessem, timsal-ı mücessem. Alâmet-i zâhire. Akaidin erkan-ı asliyesini hâvî küçük risâle, ilm-i hâl.

Symbolique: Ezmine-i kadîmede ahvâl-ı ma'nevîyenin misal-ı mücessemeleri addolunan mevadd ve eşkalın mevzu'-u lehlerini bilmek ilmi.

Synaléphe: (sarf) İki harf-ı sedânın bi't-terekküb bir hece tekil etmeleri. İki kelîmenin birleşmesi, terkîb. Kelimat-ı mürekkebede vaki' olan hazf.

Syncope: (sarf) Bir kelîmenin ortasından bir harf hazfî, hazf-ı vusta.

Synecdoque: Zikr-i küll, irade-i cüz' yahut zikr-i cüz', irade-i küll kabilinden olan mecaz-ı mürsel, külliyyat ve cüz'iyat alakasını müfid olan mecaz.

Synérése: (sarf) Huruf-u savtiyenin kalb ve tevhidiyle iki hecenin bir hece gibi telaffuzu, ittihad-ı heca'eyn, nahd, ma'dul: "paon" kelîmesinin "pan" okunması gibi.

Synonyme: Ma'naları bir olan kelîmelere itlâk olunur. Müterâdif, hem-ma'na, müsterekü'l-ma'na.

Syntaxe: Kelâmın rabt ve terkîbi. Kelâmın sûret-i rabt ve terkîbinden bahseden ilim ve bu ilme müte'âllik kitâb. İlm-i nahv ve ilm-i me'ani.

T

Tautogramme: Bütün mısra'ları aynı harfdan başlayan kaside ve manzûme.

Tautologie: Bir me'alın lüzumsuz yerde diğer ta'biratla dahi tekrârı, tekrar-i merdud.

Temps: (sarf.) Zaman beyân eden fiil sıgası.

Tenson: Sualli-cevablı olarak aşıkların yekdiğeriyle söyleştikleri eş'ar, teşa'ür, müşa'are.

Tereet: Üç mısra'dan ibâret kıt'a.

Terminaison: Kelîmenin son harfî, âhire ilâve olunan hurûf, lahika, ilâve.

Tétrastique: Rûbâî denilen nazım.

Texte: Metin, metn-i kitâb, metn'i ibâre, nass

Textuaire: Yalnız metinden ibâret kitâb.

Théatral, e: Tiyatroya müte'âllik. Tiyatroya yakışır sûrette gösterişli ve gayr-ı sahîh.

Théâtre: Tiyatro. Tiyatroda oyuncuların oynadıkları mahâl. Sahne. Edebiyatta tiyatroda icrâ olunur kısmı, edebiyât-ı sahniye. Tiyatro resaili mecmû'ası.(mec.) Fevkalade ahvâl ve vukû'âtın mahâll-ı vuku' ve ceryânı, meydan, ceryângah.

Théatrophone: Tiyatroda icrâ olunan lu'biyat ve nağamatın istima'ına mahsûs telefon.

Thème: Mevzuu ileyh, mebhâs, madde. Şakirdanın kendi lisânlarından tahsil ettikleri lisâna tercümesiyle mükellef oldukları ders, temrin. Dava, müddeâ.

Thémis: Esâtîr-i kadîmece adalet ilahesi. (mec.) Adalet, umur-u adliye.

Théogonie: Esâtîr-i kadîmenin ilahenin nesl ve tevellüdünden bahseden kısmı. Şirk i'tikadı.

Théorème: Da'va-yı nazarî, hâlli matlub mesele.

Théoricien: Bir fen ve san'atın yalnız nazariyatını bilen adam, nazarî.

Théorie: Bir fen ve san'atın ilmî ve nazarî ciheti, nazariyat. İlmî ve fennî bir hâl ve maddenin ta'rîf ve isbatı.

Tirade: Şi'ir veyâ nesir parçası, kıt'a, fıkra.

Tiret: Satır arasında cümle-i mu'tarızayı ayıran ve satır başında mükâlemeye delalet eden çizgi, keşîde: (-).

Titre: Kitâb veyâ fasıl ve bâb ünvanı, serlevha.

Ton: Sedânın perdesi, nağme. Söylemekteki tavır, şîve-i lisân. Tavr-ı ifâde, şîve-i kalem.

Tavır, hâl. Kuvvet, rûh. (mus.) İki sedâ arasındaki fark. (res.) Renklerin derece ve kuvveti, tenasüb-ü elvan.

Tonalité: (mus.) Musıkî usûlü. Bir sedâ perdesini diğerinden tefrik eden keyfiyet. Bir musıkî makâm veyâ faslının mahiyeti. (cem'.) Musıkî sedâlarını yekdiğeriyle âhenkleştirip imtizac ettirmek usûlleri.

Touranien, ne: Turandan çıkmış elsine ve akvama itlâk olunur, Turanî.

Tournure: Tarz-ı ifâde, şîve-i kitâbet.

Tradition: Ahbar ve vakayi'in ağızdan ağıza nakl ve hıfzı, nakl, an'ane. Bu sûretle naklolunmuş ahbar ve havâdis, nakliyat, rivayat, vakayi'-i menkule, kadîme.

Traditionnel, le: Nakliyat ve rivayat kabilinden olan, naklî, menkûl, öteden beri nakledilip gelen. Eskiden beri ittihaz olunan, te'amül-ü kadîm kabilinden olan.

Traduction: Terceme.

Traduction littéraire: Harfiyen terceme.

Traduction libre: Me'alên terceme, serbest terceme.

Traduction intérlinéaire: İbarat-ı mütercemesi satırlar arasına yazılan terceme. Terceme olunmuş kitâb vesâire.

Tragédie: Büyük ve meşhûr zevat arasında ceryân etmiş bir vak'a-yı sahîha veyâ mütehayyileyi musavvir te'sirli ve hûl-engiz tiyatro manzûmesi, haile. Edebiyat-ı sahniyenin haile cinsi. (mec.) Dehşetli ve müessir vak'a. Facia, fecie.

Tragédien, ne: Haile oyunlarında oynayan oyuncu, hailebâz.

Tragi-comédie: Müdhik vak'alarla karışık olup netîcesi faci' olmayan haile, haile-i müdhike.

Tragi-comique: Tiyatro oyunları enva'ından haile ve müdhikeye ta'alluk ve münâsebeti olan.

Tragique: Tiyatro oyunları enva'ından haileye ta'alluk ve münâsebeti olan, haile kabilinden olan, hûlî. (mec.) Feci', hûlnâk. Tiyatro oyunlarının haile kısmı. Bu nevi' oyuna müte'âllik kitâb yazan muharrîr.

Tragiquement: Haile oyunlarına mahsûs veyâ şayan bir sûretle, feci' ve hûlnâk bir sûrette.

Trait d'union: Mürekkebi bir kelimenin ecza-yı mürekkebesi arasına konulan hatt-ı vasl:

(-)

Traité: Bir ilim ve fenne mahsûs kitâb. Mukavele, mukavelename. İki devlet arasındaki mu'ahede, ahitname.

Tranche: Mücelled kitâbın kenarı.

Tranche-file: Kitâb şîrâzesi.

Transcription: Sûret çıkartış, tebyiz, istinsâh. Sûret, nüsha, beyaz. Sûret-i intikaş ve irtisan. Bir lisânın elfâzını diğer bir lisân hurûfiyle tahrîr ve tersim etme.

Transfiguration: Bir şekil ve sûretten diğerine kalb, tebdil-i sûret, temessül, tecelli.

Transformation: Tebdil-i sûret, temessül, tahavvül, istihâle. Tahvîl, tebdil.

Transitif, ive verbe: Fiil-i müte'addi.

Transitivement: Müte'addi olarak, müte'addi ma'nasıyla.

Translator: Bir lisândan bir lisâna nakl ve tercüme etmek.

Transpositif, ive: Kelimelerinin âhîrinde i'rabı olmakla ecza-yı kelâmının takdim ve te'hîri caiz olan elsiyeye itlâk olunur. (Arab ve Yunan-ı kadîm ve Latin lisânları gibi).

Transposition: (sarf.) Yer deâişirme, takdim ve te'hîr. (mus.) Bir notayı diğer perdede çalmak.

Travestir: Kıyafetini deâiştirmek, kalıb-ı âhîre ifraâ etmek. (mec.) Ciddî bir kitâbı hezel-amiz bir sûrette tefsir etmek. Yalnız ma'na vermek.

Tréma: u, î, e harfleri üstlerindeki harflerden ayrı okunmak icab ettiâi hâlde üzerlerine konulan nuktateyn: (ü).

Trilittère: (sarf.) Üç harfli.

les trilittères simples: Sarf-ı Arabiye'de sülasi-yi mücerred

les trilittères dérivés: Sülasi-yi mezidü'n-fih.

Trilogie: Üç kısma münkasım tiyatro oyunu veyâ manzûme.

Triolet: Sekiz mısra'dan ibâret manzûme, müsemmen. (mus.) üçleme.

Trissyllabe: Üç heceli (kelîme).

Trivium: Kurun-ı vustada sarf ve nahv ve beyân ve mantıktan ibâret ülum-u selase.

Trochaïque: Biri hafif ve diğeri sakîl iki heceden ibâret cüz'leri hâvî mısra'.

Trochée: Biri hafif ve diğeri sakîl iki heceden mürekkeb mısra' cüz'ü, vatad-ı mefruk gibi Yunan eş'arında bir tefe''üle.

Trope: Mecaz, teşbîh, kinaye.

Tropologie: Ta'birat-ı mecaziye ilmi.

Tropologique: Mecazî.

Troubad: Kurun-ı vustada Fransa'nın cihat-ı cenubiyesinde derebeylerinin konaklarına our giderek şi'irlerini söyleyen şâ'ir. Bundan alınarak devr-i ebvab eden şâ'ir ve şâ'ire de itlâk olunur, dastan-sera.

Troupe: Gürûh, cemaat, alay, sürü, kafil. Asker, ordu, fırka, müfreze. Bir devletin mecmu' askeri, ordu. Tiyatro oyuncularını takımı.

Trouvére yahut Trouvreur: Kurun-ı vustada Fransa'nın cihat-ı şimaliyesinde konaktan konağa gezerek şi'irlerini söyleyen şâ'ir.

Truchemen yahut Truchement: (Arabîyeden ma'huz) Tercüman.

Turc, turque: Türk veyâ Osmanlı kavmine mensûb ve müte'âllik, Türk, Osmanlı, Türkî, Osmanî. Lisân-ı Osmanî, Türkçe.

à la Turc, turque: Osmanlı usûlünce, alaturka.

Type: Asıl, sûret-i asliye. Misal, örnek, nümûne. Garîb tavırlı adam. Nesil, cins. Bir cinsiyete mahsûs sima ve tarz.

Grec type: Hâlis Yunan siması.

Genre type: Cins nümûnesi. Misal-ı mücessem.

Criminal type: Şahs-ı canî.

Visuel type: Şahs-ı baserî.

Typographe: Tebaat san'atını bilen ve icrâ eden adam, matba'a sâhibi, matba'acı.

Typographie: Fenn-i teba'at, basmacılık. Hurufat matba'ası, basmahane.

U

Ulti me: Harf-ı  hir. Harf-ı rev .

Un ch  tr r livre: Bir kitabın ahl k ve edy n veya h k mete dokunan ib relerini  ıkarmak.

Unipersonnel: (sarf.) Yalnız g ib sıgaları müsta'mel fiillere itlâk olunur.

Unipersonnel verb: Fiil-i vahid ' -şahs, gayr-ı mut s r f.

Unitif, ive: Vuslata nail, vasıl.

Unitivie: Sufiynun fikir ve itikadınca vuslatullaha nail olmuş adamın ömrü, fenafillah.

Univoque non:  sm-i amm, ism-i cins. Ma'nası muhtelif olduğu hâlde lafzen diğeriyle müterâdif kelîme.

Utilit : Tiyatro oyunlarında bir kaç rol icrâ eden oyuncu.

Utopie:  cr  ve tahkiki muh l tertîb, hayal-ı ham, hayal-ı batıl, muh lat, farziyat-ı gayr-ı m mkine.

V

Valeur: Değer, kıymet, semen, baha. Ağır kıymet, itibar. (sarf.) Ma'na. (mus.) Her notanın derece-i temdidi.

Nominale valeur: Kıymet-i itibariye.

Extrins que valeur: Kıymet-i mevzua.

Relative valeur: Kıymet-i nisbiye.

Absolue valeur: Kıymet-i mutlaka.

Vandale: Ulûm ve ma'arif düşman,  s r-ı sana'iy  muhribi. (Eski Vandal kavminin isminden müste'ardır.)

Vandalisme: Ulûm ve ma'arif husumeti,  s r-ı sana'iyenin tahribi.

Variabilité: Değişebilme, kabiliyet-i tebeddül ve tahavvül. (sarf.) Kabiliyet-i tasrîf, insiraf.

Variable: Değişebilir, kabil-i tebeddül ve tahavvül, kararsız. (sarf.) Tasrîf olunabilir, munsarif.

Variante: Bir kitâbın nüshaları beynindeki tehâlûf.

Variation: Değişme, tebeddül, tahavvül, kararsızlık. (mus.) İras-ı letafet için havâ ve makâmın ba'zı tebeddülâtı.

Vaudeville: Şarkılarla karışık küçük ve eğlenceli tiyatro oyunu, mensûr ve manzûm müdhike. Vukû'ât-ı yevmiye üzerine tertîb olunarak sokakta söylenen şarkı.

Vaudevilliste: Şarkılarla karışık küçük tiyatro oyunları yazan muharrîr.

Vélarium: Eski Romalılarda tiyatroyu örtmeye mahsûs geniş örtü.

Vélin: Yazı yazmak üzere dabaklanmış ince buzağı derisi, tirşe.

Verbe: Söz, kelâm, kelime. (sarf.) Fiil. (felsefe.) Nefs-i natıka.

Verbe: Hristiyan itikadınca ekanim-i selasenin ikincisi, kelîmetullah.

Vers: Beyit, mısra'. Şi'ir, nazım.

Vers libres: Beyitlerinin evzanı muhtelif nazım.

Vers blancs: Kâfiyesiz nazım, kelâm-ı mevzûn.

Vers syllabique: Hece üzerine mübteni şi'ir.

Vers métrique: Cüz' ve tefe''üle üzerine mübteni şi'ir.

Verset: Kütûb-u mukaddese fıkrası, ayet.

Versiculet: Küçük beyit, küçük nazım.

Versificateur: Ebyat tertîb eden adam, nâzım, müteşâ'ir.

Versification: Ebyat tertîbi, nazm, teşâür. San'at-ı şi'ir. İlm-i aruz ve kâfiye.

Versifier: Ebyât tertîb etmek, nazımla uğraşmak, teşâ'ür etmek. Nazma çevirmek, nazmen ifâde etmek.

Version: Terceme, nakl. Rû'yet. Mekteblerde şâkirdânın başka lisânlardan kendi lisânlarına yaptıkları ta'lim, terceme.

Verso: Kâğıt yaprağının arka sahîfesi.

Vignette: Kitâb veyâ fasl ve bâbın evvel ve âhîrinde tezyîn için basılan çiçek. Kitâbın içine basılan resimler.

Virelaie: İki kâfiyeli ve nakaratlı eski bir nevî nazm.

Vocable: Söz, kelîme, lafız. Bir kilisenin mensûb bulunduğu azîzin ismi.

Vocabulaire: Lugatçe, ıstılâhât-ı fennîye.

Vocal, e: Sedâî, savtî.

Vocablement: Sesle, ağızla.

Vocatif: (sarf.) Mûnâdî, nidâ, nidâî.

Voyelle: Harf-ı sedâ, hurûf-ı savtiye, sedâlı harf.

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLICA - FRANSIZCA

A

Acemî ve âdî şâ'ir: Poëtereau

Action: Action

Ad: Nom

Addaş: Homonyme

Adem-i insirâf: Indéclinabilité

Adem-i tenâsüb: Disparité

Adem-i tenâsüb: Disproportion

Adem-i tesâvi: Disproportion

Adem-i tevâfûk: Contraste

Adî şâ'ir: Rimeur

Âheng-i esvât: Modulation

Âhenk ve selâset-i ibâre: Harmonie du style

Âhenk: Chant

Âhenk: Consonance

Âhenk: Harmonie

Ahvâl-i isim: (sarf) Déclinaison

Akâid-i sünen-i ilmî: Dogmatique

Akîde: Dogme:

Aklî: Mental, e

Alâmet-i fârîka: Carastéristique signe

Alâmet-i mümeyyize: Carastéristique signe

Alâmet-i zâhire: Symbole

Alaturka: À la Turc, Turquie
Alem: Propre nom
Âlemî: Cosmique
Amel: Fonction
Ana lisân: Mère langue
Anlayış: Compréhension
Arya cinsi: Indo-Européen
Asâr-ı atîka: Antique
Asâr-ı edebîye: Littéraire İuvres
Asâr-ı manzûme: Poésie
Asıl: Archétype
Asıl: Authentique
Asıl: Base
Asıl: Type
Aslî: Essentiel, le
Aşâri'l - hecâ: Décasyllabique
Âşık: Ménestrel
Atalar sözü: Proverbe
Âyet: Verset
Ayıp: Absurde
Âyin kitâbı: Rituel
Aynîyet: Identification

B

Bâb: Chapitre
Bahis: Article
Bâ'is: Motif, ive
Basma: Impression
Basmacılık: Typographie

Basmahâne: Imprimerie

Basmahâne: Typographie

Başlı harf: Majuscule

Belâgat: Élocution

Bend: Article

Bend: Paragraphe

Beste: Cantate

Beyân: Énonciation

Beyân: Explication

Beyân: Expression

Beyit: Vers

Beyne'l-fasleyn: Éntracte

Bi'l-bidâhe: Impromptu, e

Binâ-yı meçhûl: Passivité

Birinci tab': Édition première

Bünyâd: Base

C

Câmid: Concret, te

Canlanma: Animation

Cedvel: Liste

Cem' sığası: Pluriel, le

Cemre-i lisân: Glossanthrax

Cem'ü'l 'iddidâd: Antithese

Cerîde: Gazette

Cerîde: Journal

Cezr işâreti (?): Radical signe

Cifre: Cryptographie

Cinâs: Antanaclose

Cinâs: Calambour

Cinâs: Équivoque

Cinâs-ı nâkıs: Paronomase

Cins nümûnesi: Genre type

Cins: Catégorie

Cinsiyet: Genre

Curnal: Journal

Cümle-i ihbârîye: Énonciatif proposition

Cümle: Phrase

Cümle: Proposition

Cümle-i beyânîye: Explicatif proposition

Cümle-i cevâbîye: Correlatif proposition

Cümle-i istinâfiye: Prolepse

Cümle-i i'tirâzîye: Incident, e

Cümle-i menfiye: Négatif, ive

Cümle-i mu'tarıza: Parenthèse

Cümle-i mürekkebe: Complexe

Cümle-i şartîye: Dubitatif proposition

Çifte hurûf: Ligature

Ç

Çizgi: Ligne

Çoban eş'ârı: Bucolique

Çoban havâsı, makâmı, raksı: Pastorale

Çoban şi'iri: Pastoral poésie

D

Damga: Monogramme

Darb-ı mesel: Adage

Darb-ı mesel: Aphorisme

Darb-ı mesel: Diction

Darb-ı mesel: Dit

Darb-ı mesel: Parole

Darb-ı mesel: Proverbe

Dârü'l-kütûb: Bibliothèque

Dastân-serâ: Troubadour

Defter-i kassâm: Inventaire

Değişme: Variation

Derkenâr: Apostille

Derkenâr: Émargement

Destân: Épique poème

Destân: Fable

Destânî: Épique

Dîbâce: Introduction

Dîbâce: Préambule

Dîbâce: Prodrome

Dîbâce: Prologue

Dil: Langue

Dîvân: Divan

Dîvân: Épique poème

Don Kişotluk: Don Quichottisme

Dökme hurûfât: Caractère

Dört heceli: Quadrisyllabe

Dua kitâbı: Paroissien

Durûb-ı emsâl mecmû'ası: Parémiologie

Düstûr-ı edvîye: Codex

E

- Edât:** Adverbe
- Edât:** Caractéristique lettre
- Edât-ı atf:** Conjonctif locution
- Edât-ı fezleke:** Conclusif, ive
- Edât-ı fiil:** Désinence
- Edât-ı hitâb:** Compelatif, ive
- Edât-ı isnâd:** Copule
- Edât-ı istifhâm:** Interrogatif particule
- Edât-ı nefy:** Négation
- Edât-ı nefy:** Privatif particule
- Edât-ı nehy:** Négation
- Edât-ı nehy:** Privatif particule
- Edât-ı rabt:** Conjonctif locution
- Edebî:** Littéraire
- Edebiyât:** Littérature
- Ed'ıye mecmûası:** Homiliaire
- Ef'âl-ı tamme:** Attributif verbes
- Ef'âl-ı gayr-ı mutasarrıfa:** Défectif verbes
- Ef'âl-ı haberîye:** Énonciatif verbes
- Ef'âl-ı müştakka:** Dérivés, es verbes
- Ef'âl-ı semâiye:** Irrégulière verbes
- Ef'âl-ı şazze:** Irrégulière verbes
- Ef'âl-ı tâmme:** (sarf) Attributif, ive verbes
- Ef'âlin binâsı:** Mode
- Efsâne:** Fable
- Efsâne:** Roman
- Efsânegû:** Raconteur, euse
- Efsâne-nüvis:** Mytographe

Ehl-i hüner: Artiste
Emsîle: Conjugaison
Ensâbü'l-elsine: Linguistique
Esâmi-i kütûb: Bibliographie
Esâs: Archétype
Esâs: Base
Esâs: Motif
Esâtîr: Mythologie
Esâtîr-i kadîme: Fable
Eser: Impression
Esmâ-yı müstevîye: Épicéne noms
Esvât tevâfûku: Harmonie
Eş'âr: Chant
Eş'âr: Poésie
Eş'âr-ı müfîde: Didactique poème
Eş'âr-ı râ'îye: Pastoral poésie
Eş'âr-ı râ'îye: Pastorale
Evrâk: Document
Ezmine-i basite: Symple temps

F

Faaliyet: Activite
Fâci'anüvis: Dramaturge
Fâci'anüvislik sanatı: Dramatique art
Fâil ve naib-i fâil: Sujet
Fasih: Abondant, e
Fasıl: Chapitre
Fasıl: Morceau
Fasıl: Paragraphe

Felsefe-i zâhirîye: Exotérique

Fenâfillâh: Unitivie

Fenn-i belâgat: Rhétorique

Fenn-i inşâ': Épistolaire style

Fenn-i muhâvere: Dialogisme

Fenn-i münâzara: Dialectique

Fenn-i sem': Acoustique

Fenn-i şî'ir: Poétique

Fenn-i tarih: Histoire

Fenn-i tebâ'at: Typographie

Fesâhat: Abondance

Fesâhat: Le don de la parole

Fihrist: Catalogue

Fihrist: Index

Fiil sıgası: Cas

Fiil: Action

Fiil: Verbe

Fiil-i i'âne: Auxiliaire verbe

Fiil-i kıyâsî: Régulier, ére verbe

Fiil-i lâzım Neutre verbe

Fiil-i mâzî: Passé

Fiil-i meçhûl: Passif, ive

Fiil-i müte'addî: Transitif, ive verbe

Fiilî: Actif, ive

Fiilî: Objectif, ive

Fiilîyet: Objectivité

Fıkârat-ı müdhike: Main nouvelles a la

Fikir: Idée

Fıkra: Anecdote

Fıkra: Article

Fıkra: Fragment

Fıkra: Morceau

Fıkra: Paragraphe

Fıkra: Passage

Fıkra: Tirade

Fıkracı: Anecdotier, ere

Firâğ: Catharsie

Forma: Format

G

Galat söz: Baragouin

Galat-ı meşhûr: Barbarisme

Gayr-ı kıyâsî: Anomal, e

Gayr-ı melfûz (sedâ): Inarticulé, e

Gayr-ı munsarif: Diptote

Gayr-ı musahhah: Incorrect, e

Gayr-ı müsemmâ: Innomé, e

Gayr-ı munsarif: Défectif, ive

Gazete ilâvesi: Supplement

Gazete tefrikası: Feuilleton

Gazete: Gazette

Gazete: Journal

Gezinme: Modulation

Girift: Ligature

Güldeste-i şû'âra: Anthologie

Güzel yazı yazmak: Main avoir une belle

H

Haberî: Énonciatif, ive

Hadis: Sentence

Hâfız-ı kütûb: Bibliotéquaïre

Hâile: Tragédie

Hâilebâz: Tragédien, ne

Hâile-i müdhike: Tragi- comédie

Hakikî: Objectif, ive

Hakk-ı te'lif: Littéaire propriété

Hâl sıgası: Présent, e

Hâl: Adverbe

Hâlet-i tabi'îye: Naturalisme

Hâl-i hâzır: Actualité

Hâlis: Naturel, le

Hallâl: Analyseur

Hâmiş: Apostille

Hâmiş: Émargement

Hâmiş: Marge

Hâmiş: Nota

Hareket: Acte

Hareket: Action

Hareket:Fonction

Harf: Caractère

Harf: Lettre

Harf-ı âhir: Ultième

Harf-ı cerr: Préposition

Harf-ı ilsak: Préposition

Harf-ı ma'nâ: Adverbe

Harf-ı nidâ: Compelatif, ive

Harf-ı nidâ: Exclamatif particule

Harf-ı nidâ: Interfection.

Harf-ı rabt: Conjonctif locution

Harf-ı revî: Ultième

Harf-ı sedâ: Voyelle

Harf-ı şaffe: (sarf) Buccal, e

Harf-ı ta'rîf: Article

Harf-ı vahid: Iota

Harfî: Littérale

Harf-ı atf: Conjonctif locution

Harfiyen terceme: Traduction littéraire

Harfiyen terceme: Littérale traduction

Harfiyen terceme: Métaphore

Hâşiye işâreti: Renvoi

Hâşiye: Addition

Hâşiye: Glose

Hâşiye: Marge

Hâşiye: Nota

Hâşiye: Remarque

Hâşiye: Renvoi

Hâşiyenüvis: Scoliaſte

Haşv: Cheville

Hat: Caractère

Hat: Écriture

Hat: Ligne

Hâtime: Épilogue

Hâtime-i kelâm: Péroration

Hatt-ı vasl (-): Trait D'union

Havâss-ı mahreke: Propriétés activant

Hayâl: Idée

Hayâl: Image

Hayâl: Imagination

Hayâletnümâ: Fantasmastroscope

Hayâl-ı bâtil: Utopie

Hayâl-ı ham: Utopie

Hayâlî: Abstraite

Hayâlî: Imaginaire

Hayâlî: Imaginaire

Hayâlî: Imaginatif, ive

Hayâlî: Romanesque

Hazf: Biffage

Hazf-ı vustâ: Syncope

Hâzır: Actuel, le

Hece: Syllabe

Heceleme: Épellation

Hecelemek: Syllaber

Hemnâm: Homonyme

Hiciv: Diatribe

Hiciv: Sarcasme

Hiciv: Satire

Hicivnâme: Pamphlet

Hicivnâme: Satire

Hicvîye: Épigramme

Hicvîye: Pamphlet

Hicvîye: Satire

Hikâye: Anecdote

Hikâye: Conte

Hikâye: Fable

Hikâye: Histoire

Hikâye: Narration narration

Hikâye: Narré
Hikâye: Relation
Hikâye: Roman
Hikâye-i hâl sıgası: Imparfait
Hikâyenüvis: Conteur, euse
Hikâye-i mâzi: (sarf) Passé antérieur, e
Hikemiyât: Devise
Hikemiyât: Sentence
Hitâbet: Déciamation
Hulkî: Guttural, e
Hurafât-nüvis: Mytographie
Hurûf-ı aslîye: Lettres radicales
Hurûf-ı hecâ': Alphabet
Hurûf-ı hulk: Guttural lettres
Hurûf-ı âtîfa: Copulatif, ive
Hurûf-ı münferide: Initial, e
Hurûf-ı savtîye: Voyelle
Hurûf-ı şaffe: Labial letters
Hurûf-ı şartîye: Dubitatif, ive
Hurûf-ı'l-lisân: Lingual consonnes
Hutbe: Allocution
Hutbe: Discours
Hutût-ı savtîye: Phonécriture
Hülâsa: Abrege
Hülâsa: Argument
Hülâsa: Précis
Hünermend: Artiste
Hüsn-ü beyân: Déciamation
Hüsn-ü hat: Calligraphie
Hüsn-ü ibtidâ: Exorde

Hüsn-ü tertîl: Orthologie

Hüviyet: Identité

i

İbâre: Phrase

İbdâl: Métaplasme

İbdâl: Permutation

İbtidâî: Subjectif, ive

İcâz: Diminutif, ive

İcmâl: Précis

İfâde: Élocution

İfâde: Énonciation

İfâde: Explication

İfâde: Expression

İfrâtî: Extrême

İhâm: Dicton

İhâm: Réticence

İhâm: Équivoque

İhbârî: Énonciatif, ive

İki heceli: Dissyllabique

İlâhî: Cantique

İlâhî: Hymne

İlâve: Addition

İlâve: Appendice

İlâve: Terminaison

İlhâmât-ı şî'rîye: Lyrisme

İlm- i âdât-ı eslâf: Éthologie

İlm-i ahlâk: Ethique

İlm-i arûz ve kâfiye: Versification

İlm-i arûz: Poétique

İlm-i arûz: Prosodie

İlm-i beyân: Rhétorique

İlm-i beyân: Science de la parole

İlm-i hâl: Symbole

İlm-i istikâk: Étymologie

İlm-i kelâm: Métaphysique

İlm-i köhne-bevânî: Paléographie

İlm-i lugat: Lexicographie

İlm-i mantık: Dialectique

İlm-i mantık: Logique

İlm-i me'âni: Syntaxe

İlm-i nahv: Syntaxe

İlmü'l-istikâk: Lexicologie

İlmü'l-lisân: Linguistique

İlmü'l-lugat: Lexicologie

İmâ: Signe

İmâ: Allision

İmlâ: Dictée

İmlâ: Orthographe

İmlâsız yazı: Cacographie

İndirâcî: Épenthétique

İndirâs: Déformation

İnsirâf: Variabilité

İnşâ: Style

İnşikâk-ı lisân: Diastématoglossie

İ'râb: Analyse grammaticale

İ'râb: (sarf) Déclinaison

İ'râb: Inflexion

İrticâlen: Impromptu, e

İsim: Substantif
İsim: Nom
İsimsiz: Innomé, e
İsm-i cins: Collectif, ive
İsm-i ‘amm: Appellatif, ive
İsm-i ‘amm: Univoque non
İsm-i cins: Appellatif, ive
İsm-i cins: Univoque non
İsm-i fâ'il: Participe present
İsm-i has: Propre nom
İsm-i mef'ûl: Participe passe
İsm-i mevsûf: Substantif
İsm-i mevsûl: Conjonctif pronom
İsm-i mevsûl: Relatif, ive pronom
İsm-i mübâlağa: Augmentatif, ive
İsm-i Tafdîl: Comparatif, ive adjectif
İsm-i tasgîr: Diminutif
İsm-i zât: Substantif
İsm-i zâtî: Nom petit
İst'iâre: Catachrèse
İsti'âre: Figure
İsti'âre: Métaphore
İsti'âre: Périphrase
İsti'âre-yi müsarraha: Hypallage
İsticvâb: Interlocution
İstifhâm işâreti (?): Interrogation point d'-
İstifhâm: Interrogation
İstifhâmî: Érotématique
İstifhâmî: Interrogatif, ive
İstihzâ: Ironie

İstihzâlı: Sardonique

İstikbâl -ı mâzi: Conditionnel, le

İstikbâl -ı mâzi: Futur antérieur, e

İstikbâl sıgası: Future

İstinsâh: Autographie

İstinsâh: Transcription

İstintâk: Interlocution

İstisnâî: Adversatif, ive

İstitrâd: Hors-d'œuvre

İstitrâd: Incise

İşâret: Signe

İştikâk: Étymologie

İtalyevî: Italique

İthâfnâme: Épitre

İtibârî: Fictif, Ive

İtnâb: Amplification

İtnâb: Périssologie

İtnâblı: Redondant, e

J

Jurnal: Bulletin

K

Kâbiliyet-i tasrîf: Variabilité

Kadîm: Antique

Kadiye-i menfiye: Négatif, ive

Kadratin: Cadrat

Kâfiye meraklısı: Rimeur

Kâfiye: Consonance

Kâfiye: Rime

Kâfiye-i sâkine: Masculin rime

Kâfiye-i tâmme: Riche rime

Kâfiye-i tâmme: Rime riche

Kâfiyesiz nazm: Vers blancs

Kahvehâne şâ'iri: Ménestrel

Kâ'ide: Base

Kâ'ide: Formation

Kâ'ide: Formule

Kâ'ide: Méthode

Kalb: Anagram

Kalb: (sarf) Assimilation

Kalb: Inversion

Kalb: Métaplasme

Kâmûs-ı umûmî: Panlexique

Karniye-i lisânîye: Kératoglosse

Kasîde: Lai

Kasîde: Poème

Kat'îye: Couplet

Kavseyn işâreti (): Parenthèse

Kaziye: Proposition

Kelâm: Diction

Kelâm: Discours

Kelâm: Mot

Kelâm: Oraison

Kelâm: Parole

Kelâm: Phrase

Kelâm: Verbe

Kelâmda tekerrür: Battologie

Kelâm-ı haberî: Narration

Kelâm-ı kibâr: Aphorisme

Kelâm-ı kibâr: Sentence

Kelâm-ı kibâr: Apophtegme

Kelâm-ı mevzûn: Vers blancs

Kelâm-ı mûceẓ: Aphorisme

Kelâm-ı müsecca': Rimé Phrases

Kelime: Mot

Kelimât-ı mütemmîme: Compélatif, ive mots

Kelime: Verbe

Kelime: Vocable

Kelime-i mürekkebe: Composé

Kelime-i müştakka: Dérivé

Keşîde (-): Tîret

Kinâye: Allegorié

Kinâye: Allision

Kinâye: Expression Substituée

Kinâye: Hypallage

Kinâye: Pronom

Kinâye: Trope

Kinâyeli: Sardonique

Kinâyî: Allegorique

Kitapçık: Livret

Kıraat: Lecture

Kısa hikâye: Nouvelle

Kıssa: Anecdote

Kıssa: Conte

Kıssa: Fable

Kıssa: Histoire

Kıssa: Histoiresette

Kıssa: Narré

Kıssa: Nouvelle

Kıssa: Roman

Kıssahûvân: Anecdurier, ere

Kıssahûvân: Conteur, euse

Kıt'a: Morceau

Kıt'a: Tirade

Kitâb budalalıġı: Bibliomane

Kitâb ilâvesi: Addition

Kitâb şerhi: Exégése

Kitâb şirâzesi: Tranchefile

Kitâbe-i seng-i mezâr: Épitaphe

Kitâbet: Écriture

Kitâb-ı mukaddes: Bible

Kitâb-ı mukaddes: Hagiographe

Kitâpçı dükkânı: Librairie

Kitâpçıbaşı: Bibliotéquaire

Kitâpçılık: Librairie

Kitâpperest: Bibliophile

Kıyâs: Analogie

Kıyâs: Comparaison

Kıyâs-ı metvî: Énthymème

Kuvvâ-yı mahreke: Propriétés activant

Kuvve-i hâfıza: Mémoire

Kuvve-i nâtıka: Parole

Kuvve-i şî'rîye: Lyriphorme

Kuvve-i tahayyüliye: Imaginative

Küçük beyit: Versiculet

Küçük gazete: Gazetin

Küçük nazm: Versiculet

Kütüphâne: Bibliothèque

L

Lafız: Mot

Lafız: Vocable

Lafzî: Littérale

Lâhika: Appendice

Lâhika: Épisode

Lâhika: Suffixe

Lâhika: Terminaison

Lahn: Mélodie

Latife: Joyeuseté

Lâyiha: Bulletin

Lehçe: Dialecte

Lehçe: Dictionnaire

Letâif: Goguettes

Letâif: Main nouvelles à la

Levâhik: Suffixe

Levâhık-ı hâliye: Désinences casuelles

Levâhık-ı ıstikâkiye: Suffixe dérivatifs

Levâhık-ı tasgîriye: Suffixe diminutifs

Levâhık-ı tevfi riye: Suffixe augmentatifs

Lisân: Langue

Lisân: Parler

Lisân-ı aslî: Langue mère

Lisân-ı hâl: Suppositif, ive langue

Lisân-ı avâm: Démotique lanque

Lisân-ı kadîm: Primitif, ive langue

Lisân-ı Osmânî: Turc, Turquie

Lisânî: Lingual, e

Lisân-ı _ aslî: Primitif, ive langue

Lugat ilmî: Glossalgie

Lugat kitâbî: Glossaire

Lugat kitâbî: Lexique

Lugat: Dictionnaire

Lugat: Langue

Lugatçe: Glossaire

Lugatçe: Lexique

Lugatçe: Vocabulaire

Lugaz: Logogriphe

Lugaz: Rebus

M

Madde: Article

Madde: Objet

Madde: Paragraphe

Madde: Thème

Maddî: Concret, te

Maddî: Objectif, ive

Maddiyet: Objectivité

Mahlas: Nom de guerre

Makale: Article

Makale: Message

Makta': Épilogue

Makta'(şirde): Chute

Malhûlyâ: Mélancolie

Ma'lûm: (sarf) Actif, ive

Ma'nâ veriş: Interprétation

Ma'nâ: Valeur
Ma'nâ: Signification
Ma'nâsız: Absurde
Ma'nâ-yı aslî: Propre sens
Ma'nâ-yı bâtinî: Anagogic
Ma'nâ-yı lafzî: Littérale sens
Ma'nâ-yı lugavî: Propre sens
Ma'nâ-yı mecâzî: Figuré, e
Ma'nevî: Abstraite
Ma'nidâr: Expressif, ive
Manyâ-ı şî'ir: Métromanie
Manzûm eser: Poème
Manzûm fâci'a: Moralité
Manzûme faslı: Chant
Manzûme: Poème
Marka harfleri: Initial, e
Marka: Monogramme
Marş: Hymne
Marş: Marche
Masal: Conte
Masal: Fable
Masal: Histoire
Masal: Mythe
Masal: Racontage
Masal: Roman
Masalçı: Conteur, euse
Masdar: Infinitif
Matbaa: Imprimerie
Matba'acı: Typographe
Matbu: Imprimé, e

Mâzî sıgası: Parfait, e

Mâzi sıgası: Prétérit

Mâzi-i gayr-ı mahdûd: Indéfini, e

Mâzi-i mutlak: Indéfini, e

Mâzi-i şuhûdî: (sarf) Passé défini, e

Mazmûn: Argument

Mazmûn: Calembour

Mazmûn: Diction

Mazmûn: Pointe

Me'âl: Signe

Me'âlen terceme: Traduction libre

Mebhas: Article

Mebhas: Chapitre

Mebhas: Thème

Mebhas-ı elsine: Glossographie

Mebhas-ı sem': Acoustique

Mebhasü'l-ahlâk: Éthologie

Mebhasü'l-lisân: Glossologie

Mebhasü'l-mükevvenât: Ontologie

Mebhasü'l-usûl: Méthodologie

Mebhusün 'anh: Objet

Mebnî-aleyh: Objet

Mecâz: Figure

Mecâz: Métaphore

Mecâz: Synecdoque

Mecâz: Trope

Mecâz-ı mürsel: Synecdoque

Mecâzî: Allegorique

Mecâzî: Figuré, e

Mecâzî: Métaphorique

Mecâzî: Tropologique

Mecelle: Opuscule

Mecmû'a: Anthologie

Mecmû'â: Compilation

Meçhûl: Passif, ive

Medd işâreti: Accent

Medd işâreti (^): Circonflexe accent

Medd: Épitase

Medh: Éloge

Medhal: Introduction

Mefhûm: Analyse

Mef'ûlün bih: Accusatif

Mef'ûlün gayr-ı sarîh: (sarî) Indirect, e complément

Mef'ûlün ileyh: Datif

Mektûb: Épitre

Mektûb: Lettre

Memdûd hece: Longue

Menfî: Privatif, ive

Menkıbe: Épisode

Mensûb: Accusatif

Mensûr: Prosaique

Merfu': Nominatif, ive

Mermûzât: Cryptographie

Mesel: Adage

Mesel: Conte

Mesel: Diction

Mesel: Dit

Mesel: Fable

Mesel: Histoires

Mesel: Image

Mesel: Mot

Mesel: Nouvelle

Mesel: Parole

Mesel: Proverbe

Mesel: Sentence

Mesnevî: Monorime

Meşhûr söz: Aphorisme

Metin noksanı: Lacune

Metin: Texte

Metn-i ibâre: Texte

Metn-i kitâb: Texte

Mevhûm: Abstraite

Mevhûm: Chimérique

Mevhûm: Fictif, ive

Mevsûk: Authentique

Mevsûl'ün ileyh: (sarf) Antécédent

Mevzûn (kelâm): Homéomètre

Mevzûn: Rhythmique

Mevzuu ileyh: Thème

Mezâmîr yazan: Psalmiste

Mezar taşı yazısı: Épitaphe

Mezheb: École

Mezheb-i tabi'îyûn: Naturalisme

Mikyâs-ı aks-i sedâ: Échomètre

Minvâl: Manière

Misâl-ı mücessem: Genre type

Mısrâ': Hémistiche

Mısrâ': Vers

Mizah: Joyeuseté

Muaddil: Modificatif, ive

Mu'ammâ: Logogriphe
Mu'ammâ: Enigme
Mûcez: Abrege
Mûcez: Compendium
Mûcez: Laconique
Mûcez: Précis
Muddahik: Comique
Mudgam: (sarf) Contracte
Mudhaka: Comédie
Mudhakanüvis: Comique
Mudhakât: Comique
Mufasssal mukaddime: Prolégomènes
Mugâlata: Amplification
Mugâlata-yı ma'nevîye ve tavrîye: Syllepse
Mugayyir: Modificatif, ive
Muğlak: Abstruse
Muhabbetnâme: Poulet
Muhâtebe: Interlocution
Muhâvere: Dialogue
Muhâvere: Discours
Muhayyel: Imaginaire
Muhtasar kitâb: Compendium
Muhtasar lugat: Lexique
Muhtasar nutuk: Speech
Muhtasar: Abrégé
Muhtasar: Laconique
Muhtasar: Précis
Mukaddimât: Prolégomènes
Mukaddime: Introduction
Mukaddime: Préambule

Mukaddime: Prodrome
Mukaffâ: Consonant, e
Mukaffâ: Rimé, e
Mukallidlik: Imitation
Mukâyese: Comparaison
Munsarif: (sarf) Conjugué, e
Musahhah: Corrigé, e
Mustansih: Polygraphe
Mutâbakat: (sarf) Concordance
Mutava'at fiilleri: Réfléchi, e verbes
Mu'tel: (sarf) Contracte
Mutnıb: Battoloque
Muttahidü'l-me'âl: Identique
Mübâlağa: Amplification
Mübâlağa: Hyperbole
Mübâlağalı: Extrême
Mübtedâ: Sujet
Mücmel: Précis
Müdâfa'anâme: Apologie
Müekkid: Corroboratif, ive
Müennes: Feminin, e
Müessir: Actif, ive
Müfred: Singulier, ere
Mükâleme: Colloque
Mükâleme: Conversation
Mükâleme: Dialogue
Mükâleme: Diagolisme
Mükâleme: Interlocution
Mükerrer: Itératif, ive
Mülâhaza: Idée

Mülâhaza: Remarque
Mülâkat: Abouchement
Münâdî: Vocatif
Münâkaşa-yı kalemîye: Polémique
Münâsebet: Analogie
Münâsebetsiz: Absurde
Münâzara: Aspect
Münâzara: Disceptation
Münderic: Épenthétique
Münşeât mecmû'ası: Formulaire
Müsâvî heceli: Parisyllabique
Müsecca': Rimé, e
Müsecca': Consonant, e
Müsnedün-ileyh: Sujet
Müstensih: Scribe
Müstesnâ: Excepte
Müsvedde: Brouillon
Müsvedde: Minute
Müşa'are: Tenson
Müşâbehet: Analogie
Müşâbih: Analogue
Müştak: Archétype
Müştak: Dérivé, e
Mütalaa: Remarque
Müte'addî: (sarf) Actif, ive
Mütekellim: Parlant, e
Mütemmim: (sarf) Coplétif, ive
Mütenâfir: Dissonante
Mütenâsib: Analogue
Müteneffiz: Éclectique

Müterâdif: Synonyme
Mütesâviyü'l-heca: Parisyllabique
Müteşâbihü'l-ecnâs: Monotype
Müteşâbihü'l-suver: Monotype
Müteşâbihü's-sure: Homotype
Müteşâbihü't-tarz: Homotype
Müteşâ'ir: Versificateur
Müzâkere: Abouchement
Müzâkere: Discussion
Müzekker: Masculin
Müzekkere: Note

N

Nâdire: Anecdote
Nağme: Chant
Nağme: Hymne
Nâkil: Raconteur, euse
Nâkil: Récitateur
Nakl: Narration
Nakl: Relation
Nakl: Version
Nakliyât: Tradition
Nâme: Épitre
Nâme: Lettre
Nâm-ı müste'âr: Pseudonyme
Nasak: Phraséologie
Nasak: Style
Na't: Adjectif, ive
Nâtık: Parlant, e

Nazarî: Théoricien

Nazm: Poésie

Nazm: Vers

Nâzım: Versificateur

Nazm: Chant

Nazm: Versification

Nazmî: Épique

Nesrî: Prosaique

Neşr: Divulgateur

Netice-i kelâm: Conclusion

Nev'i: Catégorie

Nidâ: Exclamation

Nidâ: Vocatif

Nidâî: Vocatif

Nisbet: Analogie

Nukât-ı insirâfiye: Point suspensif

Nukât-ı muallaka: Point suspensif

Nutuk: Diction

Nutuk: Allocution

Nutuk: Discours

Nutuk: Élocution

Nutuk: Message

Nutuk: Parole

Nükte: Diction

Nükte: Pointe

Nümûne: Archétype

Nüsha: Copie

Nüsha: Transcription

Nüshateyn: Double

Nüsha-yı aslıye: Authentique

O

Okuma: Lecture

On Günlük: Décaméron

Osmanî: Turque

P

Pantomimci: Pantomime

Paragraf işâreti (§): Paragraphe

Parça: Fragment

Peşrev: Overture

R

Rabıtlı kelâm: Cohérent, e

Râvî: Raconteur, euse

Râvî: Récitateur

Redd-i kelâm ve cevâb: Réplique

Reddiye: Apologie

Remz: Figure

Remz: Expression substituée

Remz: Signe

Renkli taş basması: Chromolithographie

Risâle: Brochure

Risâle: Épitre

Risâle: Opuscule

Risâle-i edebîye: Magasin

Risâle-i fennîye: Magasin

Risâle-i hicvîye: Libelle
Risâle-i hicvîye: Pamphlet
Rivâyât: Tradition
Rivâyet: Histoire
Rivâyet: Narration
Rivâyet: Racontage
Rivâyet: Relation
Rol: Rolé
Roman: Roman
Rumûz: Sigle
Rübâî: Quatrain

S

Sâde: Naturel, le
Sâde: Simple
Sahhâf dükkânı: Librairie
Sahhâflık: Librairie
Sahîfe rakamı: Folio
Sahîh: Authentique
Sahîh: Régulier, ere verbe
Sahne: Scène
Sakîl hece: Longue
Sâlim: Régulier, ere verbe
Sâlnâme: Alma'nâch
Sâlnâme: Annuaire
San'at: Art
San'at-ı kitâbet: Épistolaire art
San'at-ı şi'ir: Versification
Sanâyi'-i nefise: Beaux arts

Sanâyi'il-hecâ: Dissyllabe
Sarf ve nahiv ilmi: Grammaire
Satır: Ligne
Savtî: Phonétique
Savtî: Vocal, e
Sebeb: Motif
Seci': Consonance
Seci': Rime
Seci': Consonant, e
Seci-i tâm: Allitération
Sedâî: Vocal, e
Sedâî harf: Voyelle
Selâset (nesîrde): Cadence
Selâset: Euphonie
Selis (şi'ir): Anacréontique
Selis: Abondant, e
Semâ'î: Irrégulière, ere
Sem'î: Acoustique
Serbest terceme: Traduction libre
Sergüzeşt: Histoire
Serlevha: Én-Tête
Serlevha: Intitule
Serlevha: Titre
Ses inceliği: Acuité
Seyâhatnâme: Itinéraire
Sıfat: Adjectif, ive
Sıga: Formation
Sıga-yı emr: Imperatif, ive
Sıga-yı ihbârîye: Indicatif, ive
Sıga-yı iltizâmîye: Subjonctif

Sıga-yı inşâîye: Subjonctif

Sıga-yı mübâlağa: Superlatif, ive

Sıga-yı müştereke: Participe

Sıga-yı tafdîl: Superlatif, ive

Sıga-yı rabtîye: Gérondif

Sıga-yı şartîye: Conditionnel, le

Sınıf: Catégorie

Sınıf: Classe

Sınıflara taksîm: Classification

Sitâîş: Éloge

Söyleyen: Parlant, e

Söyleyiş: Parole

Söz: Diction

Söz: Discours

Söz: Dit

Söz: Mot

Söz: Parler

Söz: Parole

Söz: Verbe

Söz: Vocable

Sual: Interrogation

Sû-i ma'nâ: Paraphrase

Sû-i mürâdife: Datisme

Sûret: Copie

Sûret: Figure

Sûret: Formation

Sûret: Image

Sûret: Mode

Sûret: Transcription

Sûret-i aslîye: Type

Sûret-i ifâde: Locution

Sûret-i ifâde: Parole

Sûlasi-yi mezîdü'n-fih: Les trilittères dérivés

Sûlasi-yi mücerred: Les trilittères simples

Sûlb: Concret, te

Sûlbî: Privatif, ive

Ş

Şafevî: Labial letters

Şahs-ı baserî: Visuel type

Şahs-ı câni: Ciriminel type

Şâ'ir: Poète

Şâ'irâne: Poétique

Şâ'irâne: Romanesque

Şâ'irlik: Poésie

Şâ'irlik: Lyriphorme

Şârih: Analyseur

Şârih: Scoliaiste

Şarkı kıt'ası: Couplet

Şarkı mecmû'âsı: Chansonnier, ere

Şarkı nakaratı: Refrain

Şarkı: Chant

Şart ve cevâb edâtı: Correlatif proposition

Şazz: (sarf) Anomal, e

Şazz: Irréguliere, ere

Şekil: Figure

Şekil: Formation

Şekil: Formation

Şerh ve tefsîr: Métaphrase

Şerh: Analyse

Şerh: Commentaire

Şerh: Explication

Şerh: Glose

Şerh: Interprétation

Şerh: Paraphrase

Şerh: Scolie

Şey: Objet

Şifâhî: Orale

Şifre: Cryptographie

Şi'ir müntehabâtı: Centon

Şi'ir ve şu'arâ: Parnasse

Şi'ir: Poème

Şi'ir: Poésie

Şi'ir: Vers

Şi'irî: Poétique

Şikâyetnâme: Satire

Şimdiki: Actuel, le

Şîve: Chant

Şîve-i kelâm: Ton

Şîve-i kitâbet: Tournure

Şîve-i lisân: Accent

Şîve-i lisân: Ton

Şîve-i mahsûsa: Idiotisme

T

Ta'accüb işâreti (!): Point d'exclamation

Tab': Impression

Tab'a: Édition

Tab'-ı evvel: Édition première

Tabiat-ı şî'rîye: Lyriphorme

Tabi'î: Naturel, le

Ta'bîr: Expression

Ta'bîr: Interprétation

Ta'bîr: Locution

Ta'bîr: Paraphrase

Ta'bîr: Périphrase

Ta'bîr: Phrase

Ta'bîrât-ı mecâziye ilmî: Tropologie

Tafsîl: Analyse

Tafsîl: Détail

Tafsîl: Explication

Tafsîl: Paraphrase

Tagayyür-ü şekl: Déformation

Tahavvül: Variation

Tahlîl: Analyse grammaticale

Tahlîl: Dialyse

Tahrîr: Libellé

Tahrîrât: Lettre

Tahrîrât: Note

Tahşîye: Émargement

Tahşîye: Marge

Takaddüme: Épitre

Takdîm ve te'hîr: Transposition

Takdîm: Introduction

Taklîd: Imitation

Taklîd: Mimique

Taklîdî: Mimique

Takma: Adaptation

Takrîr: Élocution

Takrîr: Énonciation

Takrîr: Note

Taksîm: Partition

Taktî' etmek: Scander

Takvîm: Alma'nâch

Takvîm-i sâl: Annuaire

Talakât-ı lisân: Faconde

Ta'rîf: Déclinaison

Ta'rîfnâme: Description

Tarih: Chronogramme

Tarih: Histoire

Tarîk: Méthode

Tarîk-i Dehriyun: Naturalisme

Tarz: Façon

Tarz: Manière

Tarz: Mode

Tarz: Style

Tarz-ı beyân: Élocution

Tarz-ı ifâde: Contexte

Tarz-ı ifâde: Tournure

Tarz-ı inşâ: Faire

Tasavvûf kitâbı: Allegorie

Tasavvûf: Allegorique

Tasavvûr: Idée

Tasavvûr: Image

Tasdîkîyet: Objectivité

Taslak: Ébuacher

Tasrîf: Déclinaison

Tasrîf: Inflexion

Tasrîf-i ef'âl: Conjugaison

Tasvîr: Image

Tasvîrî: Figuratif, ive

Tasvîrû'l-fikr: Ideographie

Tatbîk: Adaptation

Tatvîl-i kelâm: Faconde

Tatvîl-i kelâm: Périssologie

Tavr-ı ifâde: Ton

Tavsîf: Expression

Tavsîfü'l-lisân: Glossographie

Tebdîl-i sûret: Transfiguration

Tebdîl-i sûret: Transformation

Tebeddül: Variation

Tecâhül-ü ârifâne: Réticence poétique

Tecnîs: Calembour

Tecnîs: Paronomase

Tecrîd: Abstraction

Tecrîdî: Abstractife, ive

Tecrübe-i kalem: Essai

Tecvîd: Prosodie

Teferru'ât: Détail

Tefrîkî: Abstractife, ive

Tefsîr: Commentaire

Tefsîr: Interprétation

Tefsîr: Paraphrase

Tefsîrî: Herméneutique

Teheccî: Épellation

Teheyyüc-ü şâ'irâne: Lyrisme

Tekellüm-ü bi'l-yed: Chirologie

Tekmîle-i sadr: Épi phonème

Tekrâr: Redite

Tekrîr-i merdûd: Tautologie

Teksîr: Fréquence

Telaffûz: Prononciation

Telâsuk: (sarf) Aggluninant, e

Telmihi: Réticence

Temcîd: Cantique

Temel: Base

Temessül: Transformation

Temlikîye: Possessif

Temsîl: Homéose

Temsîlî: Figuratif, ive

Tenâfur-ı hurûf: Dissonance

Tenâfur-ı hurûf: Cacophonie

Tenâkur-ı esvât: Dissonance

Tenâsüb: Analogie

Tenâsüb-i kelâm: Insinuation

Tenkîd: Critique

Tenkîd-i edebî: Littéraire critique

Tenkîd-i hicvî: Diatribe

Tenkiye: Catharsie

Terceme: Traduction

Terci-i bend: Palinode

Tercüman: Truchemen yahut Truchement

Tercüme etmek: Traduire

Tercüme: Interprétation

Tercüme: Version

Tercüme-i hâl: Autobiographie

Terkîb: (sarf) Composition

Terkîb: Locution

Terkîb: Phrase
Terkîb-i hâfî: Locution adverbiale
Tertîb: Arrangement
Tertîb-i kelâm: Disposition
Tesâdüf-i lafzî: Paronomasie
Te'sîr: Actif, ive
Te'sîr: Action
Te'sîr: Impression
Tesmiye: Appellation
Tesmiye: Dénomination
Tesniye: Duel
Teşâ'ür: Versification
Teşâ'ür: Tenson
Teşbîh: Homéose
Teşbîh: Trope
Teşekkül: Formation
Teşkîl: Formation
Tetimme: Appendice
Tetimme: Supplément
Tevâfûk-ı esvât: Consonance
Te'vîl: Interprétation
Tevriye: Dicton
Tevriye: Équivoque
Tezkere: Note
Tezkire: Lettre
Tezkiretü'l-ulemâ: Journal
Timsâl-ı mücessem: Personnification
Timsâl-ı mücessem: Symbole
Tiyatro oyuncusu: Acteur, trice
Tiyatro oyuncusu: Artiste

Tiyatro: Théâtre

Tiyatrocu: Artiste

Tiyatroda baş aktör: Protagoniste

Tumturak-ı elfâz: Boursoufflé, e

Tûrânî: Altaïque

Tûrânî: Touranien, ne

Türkçe: Turc, Turquie

Türkî: Turc, Turquie

Türkü: Chant

U

Ulûm-ı edebîye: Littérature

Unsûr-ı iştikâkî: Formel élément

Unsûr-ı mâddî: Matériel élément

Usûl ve tarz-ı ifâde: Parler

Usûl: Base

Usûl: Discipline

Usûl: Formation

Usûl: Formule

Usûl: Méthode

Usûl: Mode

Usûl: Style

Usûl-ı taklîd: Mimologie

Usûl-ı imlâ: Orthographe

Usûl-ı mürâsele: Épistolaire style

Usûl-ı tankîl: Ponctuation

Uydurma: Adaptation

Uydurma: Fiction

Ü

Üç harfli: Trilittéré

Üslûb: Façon

Üslûb: Manière

Üslûb-ı sâde: Simple style

V

Vâhidü'l-hece: Monosyllabe

Vak'a: Épisode

Vak'a: Événement

Vak'anüvis: Historiographe

Vakâyi': Annales

Vakâyi': Chronique

Vasf terkîbi: Composé

Vasf: Adjectif, ive

Vasf: Expression

Vasfi: Adjectif, ive

Vasfi: Concret, te

Vasl: Liasion

Vehim: Idée

Vehim: Imagination

Vehmî: Imaginaire

Vehmî: Imaginatif, ive

Vezin (şi'irde): Cadence

Vezinsiz şi'ir: Récitatif

Vird-i zebân: Refrain

Virgöl (,): Comma

Y

Yaprağın ikinci sahîfesi: Folio verso

Yaprağın ilk sahîfesi: Folio recto

Yazı: Caractère

Yazı: Écriture

Yazı: Lettre

Yazma kitâb: Manuscrit, e

Yazma: Manuscrit, e

Yer değıştirme: Transposition

Z

Zaaf-ı te'lif: Solécisme

Zamîr: Pronom

Zamîr-i şahsî: Personnel le pronom

Zamîrî: Pronominal, e

Zarf: Adverbe

Zarf-ı mekân: Adverbe de lieu

Zarf-ı zamân: Adverbe de temps

Zemâir-i evvelîye: Désinences primaires

Zemâir-i fiilîye: Désinence des verbes

Zemâir-i tâlîye: Désinences secondâ'ires

Zemîme: Appendice

Zemzeme: Cantique

Zeyl: Addition

Zeyl: Apostille

Zeyl: Supplement

Zeyle: Appendice

Zıddiyet: Contraste

Zuhâfe: Marginal, e

Zü'l-mısrâ'eyn: Distique

Zü's-şekleyn: Dimorph

BİBLİYOGRAFYA

AKALIN, L. Sami, Edebiyat Terimleri Sözlüğü, Varlık Yayınları, İstanbul 1966.

AKÜN, Ö. Faruk, “Hayatı, Hizmetleri ve Eserleri ile Şemseddin Sâmî”, Temel Türkçe Sözlük, Cilt 1, Yapı Kredi Bankası Yayınları, İstanbul 1983.

ÖZÜN, Mustafa Nihat, Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1954.

ŞEMSETTİN SAMİ, Kamûs-ı Fransevî, (Fransızcadan Türkçeye Lugat Kitabı), Mihran Matbaası, İstanbul H.1299.

YETİŞ, Kâzım, “Belâgat: Türk Edebiyatı”, İslâm Ansiklopedisi, Cilt 2, İstanbul 1993.

ÖZET

“Şemsettin Sami’nin Kâmûs-ı Fransevî’sindeki Edebî Terimler Üzerinde Bir Araştırma” adlı Yüksek Lisans çalışmamızın birinci bölümünde, “Kâmûs-ı Fransevî”deki dil ve edebiyatla ilgili terimler taranarak bulunmuş ve bu terimler, Arap alfabesinden Latin alfabesine aktarılmıştır.

İkinci bölümde Fransızca-Osmanlıca olan bu sözlük üzerinde tam tersi bir çalışma yapılarak Osmanlıca-Fransızca bir sözlük elde edilmiştir.

Varılan sonuçları şöyle özetleyebiliriz:

- 1- Fransız retoriği ile Türk belâğati arasında büyük benzerlikler bulunmasına rağmen farklı tasnif sistemlerine sahiptirler. Bunun sonucu terminolojiye yansımış ve terimler kapsam yönünden farklılaşmıştır.
- 2- Fransızca terimlerin bazılarının Türkçe tek terimle karşılanamadığı görülmüştür.
- 3- Birçok Türkçe terimin de Fransızca tek bir terimle karşılanamadığı görülmüştür.
- 4- Bazı genel terimlerin iki dilde tamamen örtüştüğü gözlenmiştir.
- 5- İki terminoloji arasında şöyle bir paradoksun bulunduğu tespit edilmiştir: Osmanlıca’da sinonim terimler, Fransızca’dan daha çoktur. Buna karşılık Fransızca terimler sinonim olmaktan ziyade “oppositionnel”dir; yani mukabiliyet ilişkisi içindedir. Bu durum Fransızca terimlerin daha belirgin ve kesin olmasını sağlamaktadır.
- 6- Fransızca’da farklı olguları ifade eden terimlerin sayısı, Osmanlıca terimlerden fazladır ve bu terimlere karşılık bulunması gerekmektedir. Şemsettin Sami, farklı olguları ifade eden bu Fransızca terimleri çok zaman tanımlamakla yetinmiştir. Bu terimlerin günümüz Türkçe’sinde de hala karşılıkları yoktur.

ABSTRACT

In the first chapter of our upper graduate study that terms about language and literature in "Kâmûs-ı Fransevî" were scanned and found, and this terms were changed from Arabian elphabet into Latin.

In the second chapter, this French-Ottoman Turkish dictionary , with an inversing operation was turned into a Ottoman Turkish-French dictionary. .

The results that are reached can be summarized like that:

1-Although there are similarities between French rhetoric and Turkish rhetoric they have got different classification systems. This result reflects terminology and the terms change because of inclusiveness.

2-Some French terms haven't got one synonym in Turkish.

3-Most Turkish terms haven't got one synonym in French, too.

4-The meanings of some general terms are, completely, equivalent in two foreign language.

5-There is a paradox between the two terminologies: In the Ottoman Turkish language synonym words are much more than French. However, in French, the words are "oppositional" thus, they are in opposition. This situation causes the French terms to be more definite.

6- In French, the numbers of terms concerning with different events are much more than the numbers of terms in the Ottoman Turkish language and synonyms for these terms in French, have to be found Şemsettin Sami, only, defines the French terms about different events. Even, these terms haven't got any meaning, in Turkish nowadays.

ÖZGEÇMİŞ

28.02.1971 yılında Diyarbakır'da doğdum. Atatürk İlkokulu'nu (1980), Atatürk Ortaokulu'nu (1985) ve Atatürk Lisesi'ni (1988) yılında aynı yerde bitirdim.

1990 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü kazandım ve 1994 yılında mezun oldum.

Aynı yıl içerisinde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Türkçe öğretmeni olarak göreve başladım.

1995 yılında Ege Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edb. Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı'nda açılan yüksek lisans sınavını kazandım.

Askerlik görevimi yerine getirdim (1997).

Halen Konak Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Kazım Karabekir İlköğretim Okulu'nda Türkçe öğretmeni olarak görev yapmaktayım.

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERK.
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

TEZİN ADI:

Türkçe: Şemsettin Sami'nin "Kamûs-ı Fransevî"sindeki Edebî Terimler Üzerinde Bir Araştırma.

Yabancı Dil: A Research About Literary Terms in "Kamûs-ı Fransevî" by Şemsettin Sami.

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Liseans Doktora Doçentlik Tıpta Uzmanlık Sanatta Yeterlilik.

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ:

Üniversite : EGE ÜNİVERSİTESİ

Fakülte :

Enstitü : SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA:

Yayınlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN No :

TEZ YÖNETİCİSİNİN:

Soyadı, Adı : FİLİZOK, Rıza.

Ünvanı : Doç.Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL

Türkçe

TEZİN SAYFA SAYISI:

116

TEZİN KONUSU (KONULARI): Edebî terimler**TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:**

1. Şemsettin Sami
2. Kamûs-ı Fransevî
3. terim
4. sözlük
5. edebiyat

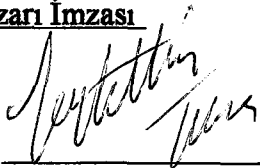
Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız:

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER: (Konunuzla ilgili yabancı indexs. abstrakt ve thesaurusları kullanınız.)

1. Şemsettin Sami
2. Kamûs-ı Fransevî
3. term
4. glossary
5. literature

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız:

1. Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum. ☐
2. Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir. ☒
3. Kaynak göstermek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir. ☐

Yazarı İmzası**Tarih**

08.12.1999